

ADALET DERGİSİ
Journal of Justice
Yıl: 153 Dönem: VI 2026/1 Sayı: 76
ISSN: 1011-730X
ISSN (online): 2717-6614

TASARIM KORUMASINDAN MARKA KORUMASINA GEÇİŞTE KÖTÜNİYETE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

*An Assessment of Bad Faith in the Transition from Design Protection
to Trademark Protection*

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep BAHADIR DALKIRAN
Ankara Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
zeynepbahadirdalkiran@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3956-7031

Makale Bilgisi / Article Information

- Makale Türü (Article Types): Araştırma Makalesi (Research Article)
- Geliş Tarihi (Received): 16.01.2026
- Kabul Tarihi (Accepted): 06.03.2026
- Değerlendirme (Peer-Review): Editör Ön İnceleme - Çift Taraflı Körleme -
En az İki Dış Hakem – Yayın Danışma Kurulu Kararı
(Editorial Screening – Double-Blind Peer Review –
At Least Two External Reviewers – Decision of the Editorial
Advisory Board)
- İntihal (Plagiarism): Turnitin (İntihal incelemesi Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü işbirliği ile yapılmaktadır.)
- Etik Beyan (Ethical Statement): Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere
uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada
belirtildiği beyan olunur. (It is declared that scientific and ethical
principles were followed during the preparation of the study, and all
referenced works are cited in the bibliography).
- s.s. 307-346

An Assessment of Bad Faith in the Transition from Design Protection to Trademark Protection

Abstract

The Industrial Property Law No. 6769 contains regulations concerning various industrial rights. These regulations are set out in separate books for each type of industrial right covered by the Law and for the common provisions relating to these rights. Within this framework, there are no regulations concerning the transition between different types of industrial rights.

In particular, the desire to register a design that has been subject to design registration as a trademark after the expiry of its protection period is considered an issue that needs to be assessed in terms of the relationship between the two regimes.

In practice, one may encounter behaviour aimed at maintaining ownership rights by altering the scope of protection, taking advantage of the brand's ability to achieve perpetual protection rather than the limited duration of design protection. At this point, the question arises as to whether such behaviour constitutes a legally legitimate protection strategy or an abuse of the industrial property system. The concept of bad faith plays a key role in determining the legal nature of the transition process from design protection to trademark protection.

This study aims to examine the process of subjecting the appearance covered by design registration to trademark protection, such as through shape trademarks, outside the scope of cumulative protection corresponding to the creation of multiple areas of protection in intellectual property law, focusing on the concept of bad faith.

The main argument of the study is not that bad faith will automatically arise during transitioning from design protection to trademark protection. An assessment will be made as to the circumstances under which transitioning from design protection to trademark protection could lead to outcomes contrary to the purpose of the industrial property system.

Keywords

Design registration, unregistered design, trademark registration, bad faith, industrial property law, distinctiveness, three-dimensional trademark

TASARIM KORUMASINDAN MARKA KORUMASINA GEÇİŞTE KÖTÜNİYETE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

Özet

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında çeşitli sınai haklara ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Düzenlemeler, Kanun'un kapsamına alınmış her bir sınai hak türüne ve bu haklara ilişkin ortak hükümlere ayrı kitaplarda yer verilerek yapılmıştır. Bu akış kapsamında sınai hak türleri arasında geçişe ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Özellikle tasarım korumasına konu olmuş bir görünümün koruma süresinin sona ermesinden sonra marka olarak korunmak istenmesi, iki rejim arasındaki ilişki bakımından değerlendirilmesi gereken bir husustur.

Uygulamada, tasarım korumasının sınırlı süreleri yerine markanın süresiz noktaya ulaşabilen koruma imkânından yararlanarak koruma alanını değiştirme yoluyla hak sahipliğini sürdürmeye yönelik davranışlarla karşılaşılabilir. Bu noktada, söz konusu davranışların hukuken meşrû bir koruma stratejisi mi yoksa sınai mülkiyet sisteminin kötüye kullanılması mı olduğu sorusu gündeme gelmektedir. Kötüniyet kavramı, tam da bu aşamada tasarım korumasından marka korumasına geçiş sürecinin hukuki niteliğini belirlemede kilit bir rol üstlenmektedir.

Bu çalışma, fikrî mülkiyet hukukunda birden fazla koruma alanının oluşmasına karşılık gelen kümülatif korumanın dışında olacak şekilde, tasarım tesciline konu olan görünümün şekil markası gibi yollarla marka korumasına konu edilmesi sürecinin kötüniyet kavramı ekseninde incelenmesini amaçlamaktadır.

Çalışmanın temel iddiası, tasarım korumasından marka korunmasına geçişin doğrudan doğruya kötüniyet olarak nitelendirilemeyeceğidir. Hangi koşullar altında tasarım korumasından marka korumasına geçişte sınai mülkiyet sisteminin amacına aykırı sonuçlar doğabileceği hususlarında değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Tasarım tescili, tescilsiz tasarım, marka tescili, kötüniyet, sınai mülkiyet hukuku, ayırt edicilik, üç boyutlu marka

GİRİŞ

Sınai mülkiyet hukukunda, gayri maddi mallar üzerinde kurulan mutlak nitelikteki çeşitli sınai haklara ilişkin düzenlemeler ağırlıklı olarak 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu¹ (SMK)'nda yapılmıştır. SMK'de yer verilen sınai hak türleri; hak ve hakkın kapsamı, tescil süreci ve koşulları, itiraz süreçleri, koruma amaçları ve şartları, hak sahipliği, hakkın sona ermesi gibi

¹ RG 10.1.2017/29944.

hususlar ekseninde düzenlenmiştir. Bu kapsamda tasarım ve marka koruması da (tasarım Kanun'un üçüncü kitabında, marka Kanun'un birinci kitabında) ayrı hukuki rejimlere tabi tutulacak şekilde düzenlenmiştir. Her bir sınai hak türünün farklı hukuki hakları koruması nedeniyle düzenlemeler bakımından da farklılıklar bulunmaktadır.

Tasarım hukuku, tasarıma konu edilen ürünlerin dış görünümüne ilişkin görsel unsurların korunmasıyla ilgilidir. Marka hukuku ise malların veya hizmetlerin ticari kaynağının (hangi işletmeden geldiğinin) ayırt edilmesine yönelik bir koruma alanıdır. İşlevlerinin birbirinden farklı olması nedeniyle koruma amaçları, koruma şartları gibi koruma süreleri bakımından da farklılıklar bulunmaktadır. Tasarım koruması için sınırlı bir yenileme hakkı tanınmak suretiyle belirli bir süreyle sınırlı koruma öngörülmüştür. Marka koruması için hak sahibinin isteğine bırakılmış bir yenileme hakkı ile süre bakımından sınırsız bir koruma sağlanabilmektedir.

Bir ürünün tümü veya bir parçası üzerindeki görünümün yenilik ve ayırt edicilik kriterlerini taşıması hâlinde, önce tasarım tescili yoluyla koruma altına alınması, ardından bu görünümün marka olarak da tescil edilmek istenmesi mümkündür. Özellikle belirli bir ürünün ayırt edici görünümünün önce tasarım tesciliyle korunması, ardından marka olarak tescil ettirilmek istenmesi, hakların tamamlayıcı kullanımı ile hakkın kötüye kullanılması arasındaki sınırın belirsizleşmesine yol açmaktadır. Sınır belirsizliği olarak ifade edilebilecek bu durum, sınai mülkiyet hukukunun rekabette adil ve bozulmamış dengeyi gözeten yapısı bakımından önemli hukuki sorunlara sebep olabilmektedir.

Tasarım tescili, yenilik ve ayırt edici nitelik şartları çerçevesinde, ürünlerin dış görünümünü sınırlı süreyle korumayı amaçlar. Marka tescili ise, ticari kaynak gösterme işlevi üzerinden marka sahibine, koruma süresinin yenilenmesine yönelik taleplerle birlikte potansiyel olarak süresiz bir tekel sağlamaktadır. Bu farklılık, tasarım korumasına konu edilen görünüme dair aynı veya benzer unsurun şekil markası gibi tescili yoluyla marka korumasına konu edilmesi hâlinde, tasarım hukukunun süreyle sınırlı koruma mantığının dolanılması riskini gündeme getirmektedir. Bu bağlamda, tasarımdan markaya geçişin her durumda hukuka uygun bir strateji olarak kabul edilip edilemeyeceği ve hangi hâllerde kötüniyet teşkil edeceği sorusu önem kazanmaktadır.

SMK, marka başvurularında kötüniyeti nispi ret ve hükümsüzlük nedeni olarak düzenlemiş olmakla birlikte, tasarım korumasından marka korumasına geçişe özgü açık bir ölçüt ortaya koymamaktadır. Bu normatif boşluk, değerlendirmeyi büyük ölçüde yargı içtihadına ve doktrinel yorumlara bırakmaktadır. Ancak, belirtilen geçiş ile hak sahipliğinin sürdürülmesi hakkında açık bir ölçüt veya tartışma da bulunmamaktadır.

Bu çalışma, tasarım korumasından marka korumasına geçiş olgusunu, kötüniyet kavramı ekseninde ele alarak; sınai mülkiyet haklarının işlevsel sınırlarını, rekabet hukuku ve mülkiyet hakkı dengesini ve ticari dürüstlük kurallarını da gözeterek değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Uygulamada, tasarım korumasının sınırlı süreleri yerine markanın süresiz noktaya ulaşabilen koruma imkânından yararlanarak, koruma alanını

değiştirme yoluyla hak sahipliğini sürdürmeye yönelik davranışlarla karşılaşılabilmektedir. Bu durum, tasarım tescili ile marka tescili arasında kurulan ardışık koruma süreçlerinde hukuki denetimi zorlaştırmaktadır. Neticede görünüm olarak hukuka uygun hâle getirilen bir hakkın ileri sürülmesi yolu ile ticaret sahasındaki bazı diğer aktörlerin eylemlerine yönelik hak sahipliği iddialarına dayanılan taleplerle karşılaşılmaktadır. Bu noktada söz konusu davranışların hukukun meşrû bir koruma stratejisi mi yoksa sinai mülkiyet sisteminin kötüye kullanılması mı olduğu sorusu gündeme gelmektedir. Kötüniyet kavramı, tam da bu noktada tasarım korumasından marka korumasına geçiş sürecinin hukuki niteliğini belirlemede kilit bir role sahiptir.

Bu çalışma, fikrî mülkiyet hukukunda birden fazla koruma alanının oluşmasına karşılık gelen kümülatif korumanın ötesinde, tasarım korumasına konu olan görünümün şekil markası gibi marka tescilleriyle korunmasına ilişkin geçiş sürecinin incelenmesini amaçlamaktadır. İnceleme, kötüniyet kavramı ekseninde yürütülecektir.

Çalışmada, tasarım ve marka korumasının amaç ve sınırları karşılaştırmalı olarak incelenecek; AB içtihadı ve Türk hukukundaki yaklaşımlar ele alınarak, tasarım korumasından marka korumasına geçişin hangi koşullarda hukuka uygun bir strateji, hangi koşullarda kötüniyetli sayılabileceğine ilişkin çeşitli değerlendirme ölçütlerine dayandırılan normatif bir çerçeve ortaya konulacaktır. Çalışmanın temel iddiası, koruma süresi sona ermiş tasarımların marka tescili ile korunması hâlinde doğrudan doğruya kötüniyet olarak değerlendirilemeyeceğidir. Hangi koşullar altında tasarım korumasından marka korumasına geçişte sinai mülkiyet sisteminin amacına aykırı sonuçlar doğabileceği hususlarında değerlendirme yapılacaktır.

I. SİNAİ MÜLKİYET HUKUKUNDA TASARIM VE MARKA KORUMASININ AMAÇ VE SINIRLARI İLE ARALARINDAKİ DENGE

A. TASARIM KORUMASININ AMAÇ VE SINIRLARI

SMK m. 55 uyarınca tasarım, bir ürünün² tamamının veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin; çizgi, şekil, biçim, renk, doku veya malzeme gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür.

Tasarımın tanımından hareketle, tasarım korumasının ürünün teknik fonksiyonlarından ziyade görsel algıya hitap eden unsurlarını güvence altına aldığı söylenebilir. Bu yönüyle tasarım, teknik bir problemin çözümüne yönelik patent ve ayırt edici işarete odaklanan markadan ayrılmaktadır. Söz konusu bu ayrımlar nedeniyle her bir sinai hak türü için gerek SMK'de gerek

² SMK m. 55'in 2inci ve 3üncü fıkralarında *ürün* ve *birleşik ürün* tanımları yapılmaktadır. Buna göre *ürün*; bilgisayar programları hariç olmak üzere, endüstriyel yolla veya elle üretilen herhangi bir nesnenin yanı sıra birleşik bir ürün veya bu ürünü oluşturan parçaları, ambalaj gibi nesnelere, birden çok nesnenin bir arada algılanan sunumlarını, grafik sembolleri ve tipografik karakterleri ifade eder. *Birleşik ürün* ise; sökölüp takılma yoluyla değiştirilebilen veya yenilenebilen parçalardan oluşan üründür.

ilgili diğer mevzuatta farklı hukuki rejimlere yönelik düzenlemeler bulunmaktadır.

Fikrî haklar, kişilerin iç dünyasından dış dünyasına yansımalarıyla korunma elde ederler. Buradaki amaç, fikrin sahibine mutlak bir mülkiyet hakkı tanınarak fikrî üretimin teşviki ve taklitlerin önlenmesidir. Bu, gelişimin teşviki veya kaçınılmaz sonucu olarak da düşünülebilir.

Tasarım tesciline³ konu olan mülkiyet hakkı mutlak nitelikte olmakla birlikte tasarım koruması mutlak değildir. SMK m. 56 ve devamı hükümleri uyarınca sadece *yenilik ve ayırt edicilik* kriterlerini karşılayan tasarımlar bakımından koruma söz konusu olabilir. Bir tasarımın koruma kapsamına alınabilmesi için *yenilik* kriterinin re'sen incelenmesi konusunda Türk Patent ve Marka Kurumu⁴'na SMK m. 64/6-d hükmü ile görev verilmiştir.

Kamu düzenine ve genel ahlâka aykırı tasarımlar, ürünün teknik fonksiyonunun zorunlu kıldığı görünüm özellikleri, ürünler arasında montaj veya bağlantı için belirli biçim ve boyutlarda üretilmesi zorunlu ürünlerin görünüm özellikleri, kamuyu ilgilendiren, dinî, tarihî, ve kültürel değerler bakımından halka mal olmuş ve ilgili mercilerin tescil izni vermediği

³ Koşullarının oluşması durumunda tescilsiz tasarıma da SMK ile koruma bahşedilmiştir. SMK m. 55 vd. hükümlerinden kanun koyucununun esas olarak tescilli tasarımları korumayı hedeflediği anlaşılmaktadır. SMK m. 55/4 hükmünde bir istisna olarak tescilsiz tasarıma da koruma bahşedileceği “...ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olması hâlinde ise tescilsiz tasarım olarak korunur.” düzenlemesiyle ortaya konmuştur. Bu, SMK m. 69/2’deki “Tescilsiz tasarımların koruma süresi, koruma talep edilen tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten itibaren üç yıldır.” düzenlemesiyle de desteklenmiştir. Tasarıma ilişkin düzenleme bütünlüğü dikkate alındığında; yenileme yapılarak belli bir zaman dilimi içinde koruması devam ettirilecek olan tasarım, tescilli tasarımdır. Tescilsiz tasarım, ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olmakla birlikte bir defaya mahsus olarak üç yıllık korumadan faydalanabilecektir. Çalışma konusunun tasarımın türüyle ilgili olmaması nedeniyle tescilli ve tescilsiz tasarım ve bunların koruma sürelerinin ayırımına ilişkin olarak buradaki açıklamalarla yetinilmiştir. Yeri geldikçe aralarındaki farklar ortaya konulacaktır.

⁴ 10.01.2017ahla tarihinde (çalışma konusunun dışında kalan birkaç istisani hüküm hariç olmak üzere) yayımıyla birlikte yürürlüğe girmiş olan SMK’nın 188/a maddesi ile 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’un (RG 19.11.2003/25294) başlığı “Türk Patent ve Marka Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun”, 5000 sayılı Kanun’un 1’inci maddesinde düzenlenen Kurumun kısa adı, aynı Kanun’un 2’nci maddesinde “TÜRKPATENT” olarak değiştirilmiştir (5000 sayılı Türk Patent ve Marka Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’un 1’inci maddesi “Türkiye’nin teknolojik ilerlemesine katkıda bulunmak, ülke içinde serbest rekabet ortamını oluşturmak ve araştırma geliştirme faaliyetlerinin gelişmesini sağlamak üzere, çeşitli kanunlarla düzenlenmiş olan patent ve markalar ile diğer kanunlarla düzenlenen sınai mülkiyet haklarının tesisi, bu konudaki korumanın sağlanması ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin yurt içi ve yurt dışında var olan bilgi ve dokümantasyonun kamunun istifadesine sunulabilmesi amacıyla tüzel kişiliğe sahip, bu Kanunda belirtilmeyen hallerde özel hukuk hükümlerine tabi, Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı, özel bütçeli “Türk Patent ve Marka Kurumu” kurulmuştur. Türk Patent ve Marka Kurumu, bir kamu kuruluşu olup kısa adı “TÜRKPATENT”dir.). Söz konusu hüküm, mevzuat değişiklikleri ile birlikte halihazırda 6769 sayılı Kanun’da ve 5000 sayılı Kanun’da (kanunlarda yapılan değişiklikler vb. nedenlerle) karşılık bulmamakla birlikte Kurum tarafından kullanılan (ve sınai haklara ilişkin mülga KHK’lerden yürürlükteki SMK’ye geçişte belirlenmiş olan) kısaltma halen fiili geçerliliğini sürdürmektedir.

işaretlerin, armaların, nişanların veya adlandırmaların uygunsuz kullanımını içeren tasarımlar koruma kapsamının dışında bırakılmıştır (SMK m. 58/4). Daha önce kamuya sunulmuş olan tasarımlar da koruma kapsamının dışındadır (SMK m. 56, 57).

B. MARKA KORUMASININ AMAÇ VE SINIRLARI

SMK'de *markaya* ilişkin düzenlemeler, SMK m. 4'te "*marka olabilecek işaretler*"e ilişkin hükümlerle başlatılmıştır. Marka, mal veya hizmetin kaynağının gösterilmesi işlevinin yüklendiği *işarete* özgülenmiştir. Hükümde markanın, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlayan *her türlü işaret*⁵ olduğu belirlenmiştir.

Malların veya hizmetlerin kaynağının gösterilmesine yönelik markalar için birtakım sınırlar getirilmiştir. Bunlar; işaretlerin ayırt edici olması, marka sahibine sağlanan korumanın konusunu açık ve kesin olarak ifade edebilmesi ve bu durumun marka sicilinde gösterilebilir olmasıdır.

Ayırt etme, kaynak gösterme, garanti etme ile reklam, yatırım ve iletişim fonksiyonlarının⁶ yüklendiği markalar için, işaretlerin özellikle ayırt edicilik fonksiyonu bakımından yarışması ekseninde kurulmuş bir tescil mekanizması bulunmaktadır. Bu kapsamda markaların, SMK m. 5 ve 6'da düzenlenmiş mutlak ve nispi tescil engellerini de barındırmaması gerekmektedir.

Marka tescili için de tasarım tescilinde olduğu gibi tescil edilme ve tescil yasağına ilişkin koşullar yasal çerçeveye dahildir. Marka tescilinde genel olarak bir işaretin serbest olması gerekliliğine dayandırılan hükümlerle, kamu düzeni gözetilerek en temel tescil yasağı olan hâller mutlak tescil engelleri olarak düzenlenmiştir. Mutlak tescil engelleri için tescil mercii olan TÜRK PATENT'e başvurunun ilk incelemesi sırasında re'sen inceleme yapma görevi verilmiştir. Ayrıca ilgililerin de ilan üzerine yine bu sebeplere de dayanarak tescile itiraz etme imkânı bulunmaktadır. Hatta üçüncü kişi görüşleri bakımından da -önceki hak sahipliğine ilişkin düzenleme ayrık olmak koşuluyla- mutlak tescil engellerinin ileri sürülme imkânı getirilmiştir. Belirtilen işleyiş, ayırt ediciliğin başvurudan itibaren, işaretin serbest işaret

⁵ Marka olabilecek işaretler; "*kişi adları dâhil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere*" ifadesiyle örneklendirme yoluyla sayılmıştır. Gelişen hayata uyum da gözetilerek sınırlı olmayan sayma sistemi, "*her türlü işaret*" ifadesiyle sonlandırılmıştır.

⁶ Markanın fonksiyonlarına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Sabih Arkan, *Marka Hukuku* (Cilt I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1997) 38-40; Hanife Dirikkan, *Tanınmış Markanın Korunması* (Seçkin Yayınları 2003) 10-21; Mehmet Emin Bilge, 'Marka ve Ticaret Unvanı Arasında İltibas' (2015) 2 Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi (TFM) 8; Hayrettin Çağlar, *Marka Hukuku Temel Esaslar* (Adalet Yayınları 2015) 33, 34; Uğur Çolak, *Türk Marka Hukuku* (3. bs On İki Levha Yayıncılık 2016) 13-15; Zeynep Bahadır, *Markanın Hükümsüzlüğü ve İptali* (Turhan Kitabevi 2018) 19-21; Hamdi Yasaman, Tolga Ayoğlu, Fülürya Yusufoglu Bilgin et al., *Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi* (Cilt I, Seçkin 2021) 49-58; Cahit Suluk, Rauf Karasu, Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (8. bs Seçkin 2024) 192, 193.

niteliği taşıyıp taşımadığının çeşitli aşamalarda kontrol edilmesi yoluyla sağlanmasına yöneliktir.

Bu doğrultuda, özellikle tasarım korumasının kapsamı da dikkate alındığında, SMK m. 5/1-e'de düzenlenen; malın doğasından veya başka bir özelliğinden kaynaklanan şekillere, teknik bir sonucu elde etmek için zorunlu olan şekillere veya mala asli değerini veren şekillere ilişkin işaretler, ayırt edicilik işlevi taşımaları nedeniyle SMK m. 4 kapsamında marka olarak tescil edilebilecek işaretlerden sayılsa dahi marka korumasına konu olamazlar⁷. Bu hükmün, bir yönüyle tasarım koruması sona eren şekillerin (piyasadaki yaygın kullanımı nedeniyle mala asli değer katma noktasına ulaşan tasarımların) marka yoluyla süresiz korumasına yönelimin önüne geçebilecek etkiye de sahip olduğu söylenebilir⁸.

C. TASARIM VE MARKA KORUMASI ARASINDAKİ DENGE

Amaç ve sınırları da dikkate alındığında tasarım ve marka koruması arasında hassas bir denge kurulması gerekmektedir. Özellikle koruma sürelerine ilişkin sınırlar da dikkate alındığında bu, yadsınamaz.

Tescilli tasarımlar, beşer yıllık dönemler hâlinde yenilenmek kaydıyla en fazla yirmibeş yıl korunmaktadır (SMK m. 69/1). Tescilsiz tasarımlar ise kamuya ilk sunulduğu tarihten itibaren sadece üç yıl korunmaktadır (SMK m. 69/2). Bu düzenlemeler bir yönüyle rekabet hukukunun temel amacı olan adil ve bozulmamış rekabetin sağlanmasına hizmet etmektedir. Aynı zamanda başka tasarımların geliştirilmesi için de koruma süresi sona eren tasarımların serbest hâle gelmesi gözetilmektedir.

Tescilli markalara, başvuru tarihinden itibaren etkili olacak şekilde on yıllık koruma bahşedilmiştir. Marka korumasında da hak sahibine yenileme

⁷ Sami Karahan, *Marka Hukukunda Hükümsüzlük Davaları* (Mimoza Yayınları 2002) 70; Çolak (n 6) 162-167; Bahadır (n 6) 64, 65; Yasaman ve diğerleri (n 6) 344-352; Suluk ve diğerleri (n 6) 209.

⁸ SMK m. 5/1-e'ye ilişkin gerekçede “Maddenin birinci fıkrasının (e) bendi, 2015/2424 sayılı AB Marka Tüzüğü'nün 7 nci ve Alman Marka Kanununun 8 inci maddesinde aynen yer almaktadır. Böylelikle malın özgün doğal yapısından kaynaklı olarak ortaya çıkan şeklini ya da başka bir özelliğini veya teknik bir sonucu elde etmek için zorunlu olan veya mala asli değerini veren şekli ya da başka bir özelliğini, münhasıran içeren işaretler marka olarak tescil edilemeyecektir. Örneğin, otomobil lastiği, portakal gibi doğası gereği başka şekillerde olamayacak şekilleri münhasıran içeren işaretler ilgili mallar açısından marka olarak tescil edilemez. Ancak bunlara özgün bir şekil verildiğinde marka olarak tescili mümkün olabilecektir.” ifadesine yer verilmiştir. Tasarımların korumasına konu olan “ürün” kavramı, marka korumasında “mal” (emtia) kavramı ile karşılık bulabilecektir. Malın/ürünün doğası gereği ortaya çıkabilecek tasarımlar dikkate alındığında gerekçede açıkça ifade edilmemiş olsa da belirttiğimiz sonuç ortaya çıkabilecektir.

Konuyu üç boyutlu markalar özelinde ele alan Aktaş Ertan, piyasada ilgili alanda tasarlanmış örneklerinden farklılaşmayan, tüketiciler nezdinde kaynak gösterme işlevi olmayan, alışlagelmiş unsurları haiz bir şeklin marka olarak tescilinin mümkün olmadığını belirtmiştir (Betül Aktaş Ertan, ‘Üç Boyutlu Markaların Ayırt Edicilik Değerlendirmesinde Dezavantajlı Konumu’ (2025) 11 (1) TFM 112 vd.).

Üç boyutlu markaların tescil edilebilmeleri için malın doğal şeklini ifade etmemeleri gerektiği hakkında bkz. A. Lerzan Yılmaz, ‘Üç Boyutlu Markalar’ (2018) 92 (1) İstanbul Barosu Dergisi 23; Arslan Kaya, *Marka Hukuku* (2. bs Vedat Kitapçılık 2024) 92.

imkânı tanınmıştır. Tescilli tasarımlardan farklı olarak markalar için yenileme sayısı bakımından herhangi bir sınır konulmamıştır.

Başka bir ifadeyle tasarım koruması nihai bir süreyle sınırlı tutulmuşken, marka koruması sınırsız yenileme imkânı tanınarak herhangi bir süre sınırı olmadan devam ettirilebilir. Bu farklılık, tasarım koruması ve marka korumasının işlevlerinden de kaynaklanmaktadır. Tasarımda görünümün korunması söz konusudur. Bu korumanın yenilikten beslenen yönü de dikkate alınarak süre sınırı getirilmiştir⁹. Zira hayatın olağan akışı kapsamında görünüm değişiklikleri kaçınılmazdır. Markada ise mala veya hizmete yönelmeye konu olan işaretler, mal veya hizmet kalitesinin karşılanmasının sağlanması, bir muhataba ulaşılabilmesinin temini, tüketim gerçekleştiren tüketicilerin veya potansiyel müşteri kitlesinin korunmasına yönelik önlemlerin de alınmasının temini amacıyla sahibine süresiz olacak şekilde bağlanmaya imkân vermektedir¹⁰.

Bu durum, koruma süresi bakımından sınırlandırılmış olan tasarımın, sınırlandırılmamış olan markaya evrilmesini cazip hâle getirmektedir. Tasarım koruması ile aşinâ hâle gelinmiş olan bir görsel unsurun marka olarak korunmaya çalışılması durumunda kötünîyet, yenileme yapılmak suretiyle süresiz devam edebilir. Bunun sonucunda sınai mülkiyet hukukunun temel ilkeleriyle bağdaşmayan tekeli bir koruma ortaya çıkabilir. Ayrıca rekabet hukukununun rakipler arasındaki adil ve bozulmamış rekabeti temin için dışladığı tekeliğin, sınai mülkiyet hakları üzerinden haksız şekilde elde edilmesine de sebep olabilir.

⁹ SMK m. 69 gerekçesinde yer verilen; “Madde ile, uluslararası anlaşmalar ve diğer ülkelerdeki uygulamalar gözetilerek tescilli ve tescilsiz tasarımlar için koruma süreleri belirlenmiştir. Sınai mülkiyet sisteminin temel ilkelerinden birisi de hak sahiplerinin ve toplumun çıkarlarını dengelemek, bir yandan hak sahiplerine tasarımları üzerinde geniş yetkiler sağlayarak onları teşvik etmek bir yandan da toplumun bu yeniliklerden faydalanmasını sağlamaktır. Bu dengeyi sağlamak için kullanılacak araçlardan en önemlisi, sağlanan hakların kullanımı için belirli bir süre sınırı koymaktır. Koruma süresinin sınırsız olması, korunan tasarımın kamuya mal olmasını engelleyeceği için toplumun bu tasarımdan faydalanma imkânını zorlaştıracaktır. Bu dengenin sağlanması amacıyla tescilli tasarımların korunması için en fazla yirmi beş yıl olacak şekilde bir koruma süresi belirlenmiştir. Bu süre başvurunun kesinleşme tarihinden başlayan ilk beş yıllık koruma süresinin ardından beşer yıllık dönemler halinde en fazla dört yenileme yapılacak şekilde düzenlenmiştir. Tescilsiz tasarımların koruma süresi ise koruma talep edilen tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten itibaren üç yıl olarak öngörülmüştür. ...” açıklamalarıyla da bu hususu kanun koyucu özel olarak vurgulanmıştır.

¹⁰ Bu, markanın bütün fonksiyonlarının birbiriyle etkileşiminin de doğal sonucudur.

II. TASARIM KORUMASINDAN MARKA KORUMASINA GEÇİŞ BİÇİMLERİ VE ORTAYA ÇIKABİLECEK OLASI SORUNLAR

A. TASARIM KORUMASINDAN MARKA KORUMASINA GEÇİŞ BİÇİMLERİ

1. Aynı veya Benzer Görsel Unsurun Ardışık Olarak Korumaya Konu Edilmesi

Tasarım korumasından marka korumasına geçişe ilişkin yol ve yöntemler uygulamada farklılıklar göstermektedir. Belirli bir ürünün görünümüne ilişkin görsel unsurun önce tasarım korumasına ardından marka korumasına konu edilmesi ilk akla gelen yöntemlerdendir.

Ardışıklık tasarım ve marka korumasının amaç ve sınırları da gözetildiğinde doğası gereği başlangıçta tasarım korumasına ardından da marka korumasına konu edilmesi şeklinde ortaya çıkacaktır. Çünkü tasarım koruması için *mutlak yenilik*¹¹ şartı aranmaktadır. Tasarımın önce marka başvurusuna konu edilmesi, başvurunun ilanı ile birlikte kamuya sunulmuş olması sonucunu ortaya çıkaracaktır. Marka başvurusu dolayısıyla pazarda bir etki alanına dahil edilmesi durumlarında ilgili görsel için tasarım olarak korunma koşulları tamamen ortadan kalkacaktır¹². Bu nedenle de ardışıklık, önce tasarım sonra marka başvurusu şeklinde bir sırayla ortaya çıkmalıdır. Elbette bu durum her iki snai hakkın amaçları ve sınırları gözetilerek ortaya çıkabilecek stratejiler bakımından dikkate alınmaktadır. Yoksa uygulamada tersinin de gerçekleşmesi mümkündür. Ancak, bu durum çalışma konumuzun kapsamının dışındadır.

Bahsedilen ardışıklık, tasarım korumasının elde edilmesini bekleyerek gerçekleştirilmek zorunda değildir. Tasarım tescil başvurusunun yapılmasını takiben hatta aynı gün içinde dahi ortaya çıkabilecektir. Her iki snai hak bakımından bahsedilen koruma, başvuru tarihinden itibaren ileri etkilidir. Koruma koşullarının var olup olmadığına ilişkin kontroller ve ilgililerin itiraz/iptal gibi taleplerinin değerlendirilmesi, başvuru anına odaklanılarak gerçekleşmektedir.

Koruma konusu tasarımın tescilsiz tasarım olması hâlinde ise Türkiye’de ilk kez kamuya sunulmasının ardından marka başvurusuna konu edilmesi söz konusu olabilecektir.

¹¹ Tasarım koruması için kanun koyucunun aradığı kriterlerden birisi olan yenilik, mutlak -korumanın talep edildiği anda tüm dünyada yeni olmaya karşılık gelecek şekilde aranmaktadır. Bu önemli koruma koşulunun istisnaları; başvuru tarihinden veya rüçhan tarihinden önceki on iki ay içinde tasarımcı veya halefi tarafından yahut bunların rızasıyla kullanımı, gizlilik şartıyla üçüncü kişiye açıklanması olarak düzenlenmiştir (SMK m. 57).

¹² Bir görünüme ilişkin olarak marka başvurusu yapan kişinin SMK m. 57 hükmü ile benimsenen on iki aylık hoşgörü süresi içinde tasarımın tescile konu edilmesi hâlinde ilgili koşulların varlığı ile tasarım korumasına da konu olabilecektir. Bu durum, kümülatif korumaya karşılık gelecek olup çalışma kapsamının dışında bırakılmış olduğu için açıklamalarımız bakımından etki alanı bulunmamaktadır.

Aynı görünümün ardışık olarak korumaya konu edilmesinin bir başka hâli, eş zamanlı tasarım ve marka başvurusuna ilişkin olabilir. Eş zamanlı başvuru ile ifade edilmek istenen aynı gün her iki sınai hak çeşidi için de koruma talep edilmesidir. Saat diliminin eş zamanlı olması imkânsız olmamakla¹³ birlikte, başvuru sayılarının azımsanamayacak düzeyde olması karşısında düşük bir olasılıktır. İfade edilmeye çalışılan saat diliminin dakika veya saniye olarak dahi farklılık göstermesi mümkündür. Bu şekilde yapılan başvurular, yine ardışık koruma talebi olarak değerlendirilecektir.

2. Tasarım Koruması Devam Ederken Marka Başvurusu Yapılması

Bir tasarımın koruması devam ederken marka başvurusuna konu edilmesi de mümkündür. Belirtilen bu geçiş biçiminde tasarım korumasının hangi aşamasında marka korumasına geçildiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Burada, tasarımın koruma altına alınmasını takip eden ve korumanın son bulma anına kadar mümkün olan bir geçiş söz konusudur. İster tasarım korumasının henüz herhangi bir yenileme talebine konu edilmediği ilk beş yıllık koruma sürecinde ister yenileme aşamalarından herhangi birinde yahut tüm yenileme aşamalarının tükenip artık yirmi beşinci yılın sonlarına gelinirken olması açısından fark yoktur.

Tasarımın tescilsiz tasarım olarak korunması hâlinde ise; tasarımın ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmasından sonraki üç yıl içinde marka tescil başvurusuna konu edilmiş olması yeterli olacaktır.

Bu yolla tasarım hukukunda sınırlı süreyle koruma esası ile marka hukukundaki sınırsız süreyle koruma imkânı arasında bir köprü kurulması söz konusudur. Bu durum, gerçek bir geçiş mi sağlayacaktır, yahut kanunun dolanılmasına sebep mi olacaktır?

Elbette böyle bir durumda sistemlerin birbirinin tamamlayıcısı olmasından çıkılarak, yerine ikâme edilmesi gibi riskler de kaçınılmaz olarak ortaya çıkabilecektir.

Özellikle tasarım korumasına konu olan malın görünümünün daha sonra marka olarak tescil edilmesi talebiyle yapılan başvurular, SMK m. 5/1-b, c ve d’de düzenlenmiş olan mutlak tescil engellerine dayanarak reddedilebilir veya itiraza konu olabilir. Böyle bir durumda, tasarım korumasından marka korumasına geçiş iradesini gösteren marka başvurusu sahibi, SMK m. 5/2’de düzenlenen “kullanım sonucu ayırt edicilik” argümanını ileri sürebilir. Bu savunmayla, marka başvurusu sahibinin sınırlı koruma alanından sınırsız koruma alanına geçme yönündeki iradesini güçlendirme gayreti de ortaya

¹³ Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik (RG 24.04.2017/30047) genel esas olarak başvuru ve devam eden işlemlerin elektronik ortamda yapılmasını benimsemiştir. Çalışma konusuna ilişkin markalar için m. 5, tasarımlar için m. 48’de başvuruların elektronik ortamda doldurulacak formlarla yapılması hükme bağlanmıştır. Bu anlamda eş zamanlı tasarım ve marka başvurusunun, farklı bilgisayarlar üzerinden yapılması durumunda, bu iki işlemin birbirinden bağımsız işlemler olması nedeniyle aynı saat dilimini (saat, dakika, saniye gibi) içermesi mümkündür. Ancak, bu durumun, olasılık olarak çok düşük olduğunun da göz ardı edilmemesi gerekir.

çıkabilecektir. Böyle bir durumda kanun koyucunun marka ve tasarıma ilişkin gözettiği temel değerlerin sarsılması söz konusu olabilecektir.

3. Tasarım Koruması Sona Erdikten Sonra Marka Başvurusu Yapılması

Tasarım korumasından marka korumasına geçişte bir diğer yol; tasarım korumasının sona ermesinden sonra tasarıma konu görünümün marka tescil başvurusuna konu edilmesidir.

Bu geçiş, tasarım hakkı sahibinin ilgili piyasadaki varlığını sürdürmek, sınai haklara ilişkin sistemin en önemli getirisi olan ilgili piyasada özel bir pozisyonda olma durumunu korumak için sistematik bir strateji olarak tercih edilebilmektedir. Böylelikle tasarım koruması sürecinde piyasada elde edilmiş olan bilinirliğin veya hâkim durumun marka tescili yoluyla kalıcı hâle getirilmesi söz konusu olabilmektedir¹⁴.

Bu durum başlangıçta kanuna ve sınai mülkiyet sisteminin koruma alanlarına uygun görünmektedir. Ancak, tasarımın koruma süresinin sona ermesinden sonra tasarıma konu görünümün ilgili piyasadaki tüm aktörler için serbest kullanıma konu edilmesi ilkesiyle çelişmektedir. Tasarım korumasında potansiyel müşteri kitlesinin tercihlerinin teknik veya estetik özelliklerden etkilenmesi gibi hâller de söz konusu olabilecektir. Tasarım korumasından marka korumasına geçiş yoluyla da potansiyel müşteri kitlesinin yönelimlerinin halen aynı hak sahibi için sürdürülmesi stratejisi tercih edilebilir. Burada artık kamuya ait olmuş bir menfaat üzerinde başka bir sınai hak tescilinin sağladığı koruma aracılığıyla başkalarına zarar verilmesi söz konusudur. Bundan dolayı incelenen geçiş biçimi bakımından otomatik bir şekilde hukuka uygunluk kabul edilemeyecektir. Zira kanuna uygun olmak her zaman hukuka uygun olmak demek değildir.

B. TASARIM KORUMASINDAN MARKA KORUMASINA GEÇİŞTE ORTAYA ÇIKABİLECEK OLASI SORUNLAR

Tasarım korumasından marka korumasına geçiş biçimlerine göre ortaya çıkabilecek olası sorunların kendini gösterme hâlleri de çeşitlilik gösterebilmektedir. Örneğin:

- Aynı veya benzer görsel unsurun ardışık olarak korumaya konu edilmesi durumunda, mutlak tescil engelleri nedeniyle marka olarak tescil edilmesi söz konusu olmayan işaretler bakımından tasarım korumasıyla gerçekleştirilen faaliyetlere dayanılarak *kullanım sonucu ayırt edicilik*

¹⁴ Aynı yönde bkz. Cahit Suluk, *Tasarım Hukuku* (Seçkin 2003) 577.

*istisnası*¹⁵na dayanılabilecektir¹⁶. Bunun sonucu olarak da normal koşullarda marka koruması elde etmesi mümkün olmayacak bir işaretin marka olarak koruma altına alınması durumu ortaya çıkabilecektir. Üstelik söz konusu işaret, tasarım korumasının son bulmasının ardından sınırlı koruma süresi etkisiyle hem serbest bir görünüm hem serbest bir işaret olacakken bu durum ortaya çıkabilir.

- Tasarıma ilişkin koruma süresinin devamı sırasında zaten belirli bir sürede son bulacak bir hakkın, başka bir hakka dönüştürülmesiyle tasarımlar için öngörülmüş süre sınırlarının dolanılması söz konusu olabilecektir. Böylelikle de belli bir süre sonunda tüm piyasada serbest olarak kullanılabilir bir hakkın tekelcilik elde edilmesi yoluyla başkaları tarafından kullanımı kısıtlanabilecektir¹⁷.

- Tasarım korumasının sona ermesinden sonra yapılacak olan marka başvurusunun tescil edilmesi hâlinde rakipler arasındaki dengenin bozulmasına neden olabilecek sınırsız bir korumaya geçiş ihtimali bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak da ilgili piyasada hâkimiyetin sınırsız bir şekilde sürdürülmesi durumu ortaya çıkmış olacaktır¹⁸.

¹⁵ SMK m. 5/1'de marka olarak tescil edilemeyecek işaretlere ilişkin mutlak tescil engelleri sayıldıktan sonra SMK m. 5/2'de mutlak tescil engellerinden (b), (c) ve (d) bentleri için ispata bağlanan özel bir düzenleme yapılmıştır. Belirtilen durumlar için başvuru sahibinin kullanım sonucu ayırt edicilik konusunda bir savunma argümanı geliştirmesi mümkündür. Bu argümanın ispat edilmesi hâlinde marka tescil başvurusu reddedilemeyecektir. Kanun koyucu, burada ticaret sahasındaki kullanımların, potansiyel müşteri kitlesi nezdinde kullanım yoluyla belirli bir ayırt edicilik düzeyine ulaşmış olduğunu kabul ederek istisnai bir düzenleme yapmıştır.

Çalışmada ele aldığımız konu bakımından, kullanım sonucu ayırt edicilik istisnasına dayanılabilecektir. Böyle bir durumda tasarım koruması sırasında kullanım sonucu ayırt edicilik elde edilmiş olması mümkündür. Bu durum da marka tescili yoluyla sınırsız koruma alanı elde edilerek, serbest olması gereken bir işaret üzerinde tekelcilik oluşmasına sebep olabilecektir.

¹⁶ Y 11 HD, E 2010/9517, K 2012/1550, T 09.02.2012; Y 11 HD, E 2010/4171, K 2012/3876, T 15.03.2012; Y 11 HD, E 2012/6699, K. 2012/9454, T 31.05.2012; Y 11 HD, E 2013/16503, K 2014/6346, T 01.04.2014; Y 11 HD, E 2014/2500, K 2014/6578, T 03.04.2014; Y 11 HD, E 2017/3614, K 2019/1049, T 11.02.2019; Y 11 HD, E 2022/4710, K 2024/1356, T 21.02.2024 (Yargıtay karar arama).

¹⁷ Bu durum, makaleye konu edilen geçiş süreçlerinin ortaya çıkarabileceği en büyük sorundur. Zira tasarım korumasının sona ermesiyle serbest işaret hâline gelmesi gerekirken marka korumasına konu edilen görünüme ilişkin işaret üzerindeki tekel hakkı sürdürülmektedir. Bunun sonucu olarak da yenileme talepleriyle birlikte piyasadaki rekabet üstünlüğü sürdürülmüş olacaktır.

Üzerinde durulan bu ihtimal, Suluk tarafından da "*teknolojik ürün olarak nitelenebilecek endüstriyel tasarımların, marka mevzuatıyla süresiz koruma altına alınması, fikri mülkiyet korumasındaki gaye ile örtüştüğü söylenemez.*" ifadeleriyle eleştirilmiştir (Suluk (n 14) 572).

¹⁸ Bu ihtimal, hemen üstünde incelediğimiz ihtimal ile sonuçları bakımından aynı noktaya ulaşacaktır. Aralarındaki fark; tasarım korumasından marka korumasına geçişin zamanlamasına ilişkindir. Burada tasarım korumasının sona ermesinden sonra bir geçiş söz konusudur. Hemen üste incelenmiş olan ihtimalde ise geçiş zamanlaması, tasarım koruması devam ederken gerçekleştirilmektedir.

Yukarıda açıklanmaya ve örneklendirilmeye çalışılan durumlar/ihtimaller ekseninde esasında zaman zaman görünür olmakla birlikte zaman zaman gizlenebilen bir koruma amacının aşılması durumu ortaya çıkabilecektir. Bu durumun *dolaylı tekelleşme* olarak da ifade edilmesi mümkündür¹⁹.

Tasarım ve marka, farklı koruma amaçlarına hizmet etmekle birlikte aynı ticari unsur üzerinde birlikte var olabilmektedir. Böyle durumlar hakların tamamlayıcı olarak kullanılması olarak da ifade edilebilir. Ancak, tamamlayıcılığın sınırının dengeli bir biçimde muhafaza edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde çeşitli sorunlara sebep olunması mümkündür. Tasarımın görünümü koruması ve markanın mallar veya hizmetlerin ayırt ediciliğini sağlaması, tamamlayıcılığın dışına çıkılarak iç içe geçirilmiş olmasına sebep olabilecektir. Böyle bir durumda rekabet hukukuna da aykırı olacak şekilde adil ve bozulmamış rekabet dengesi sarsılarak bazı görseller için tekelleşme Kanun'un tanıdığı imkânlar eliyle oluşturulabilecektir.

Tasarım korumasından marka korumasına geçişin ortaya çıkaracağı en temel hukuki sorun, süre sınırlarının dolanılmasıdır. Tasarım korumasının temelinde belirli bir sürenin sona ermesinden sonra, korumaya konu edilen görünümün kamuya mâl olması ve toplumun faydalanması amaçlanmaktadır. Bu da serbest rekabet ortamının dengesini korumaktadır. Aynı görselin marka tescili ile korumasının sürdürülmesi durumunda ise tasarım hukuku bakımından öngörülmuş olan serbestleşme esası, marka hukukunun bahsettiği sınırsız koruma ile engellenebilir. Başka bir ifadeyle tasarım hukukunun öngördüğü geçici tekelin, marka hukukuyla süresiz hâle getirilmesi nedeniyle hakkın amacına aykırı kullanımı söz konusu olabilecektir.

İfade ettiğimiz bu tekelleşme, rekabet hukuku ve serbest piyasa bakımından da sorunlar yaratabilir. Tasarım koruması sona ermiş veya erecek bir görünümün marka tescili yoluyla tekel altına alınması hâlinde, rakiplerin ilgili piyasaya girişi veya ilgili piyasadaki varlıklarını sürdürmeleri

¹⁹ Uygulamada bazı ürünler bakımından tasarım koruması ile başlayan sürecin farklı alanlarda çeşitli yansımaları ortaya çıkabilmektedir. Örneğin 16 numaralı dipnotta belirtilen kararlar kapsamında yer alan üç boyutlu peynir tasarımları veya üç boyutlu terlik tasarımları bakımından tasarım korumasının sona ermesiyle birlikte hak sahibinin pazardaki üstün rolünün sona ermemesi için akla gelen ilk çözüm marka korumasına geçiş olacaktır. Benzer durum çeşitli spor ürünlerine ilişkin tasarımlar veya takı tasarımları için de söz konusu olabilecektir. Elbette örneklerin koruma altındaki tasarımlar kadar çok olması da mümkündür. Tasarım koruması sırasında mevcut veya potansiyel tüketicilerin tasarım koruması altındaki ürüne yönelimi, tasarım hakkı sahibi için önemli bir pazar payı oluşturmaktadır. Tasarım korumasının sona ermesi hâlinde bu pazar payından mahrum kalmak istemeyen tasarım hakkı sahibi, marka korumasıyla pazardaki etkisini sürdürmeye devam ederse; sona ermesi gereken bir tekel hakkının dolaylı olarak devam etmesi durumu ortaya çıkacaktır.

Tasarım korumasının üstlendiği ekonomik işlev, Suluk tarafından “Tasarım Korumasının Önemi ve İşlevi” başlığı altında çok boyutlu olarak ele alınmıştır (Suluk (n 14) 87-96). Yazarın tasarımın ekonomik işlevine ilişkin olarak değerlendirdiği yönlerin tamamının belirttiğimiz *dolaylı tekelleşme* bakımından önemli etkileri olacaktır.

zorlaştırılabilir. Yahut ilgili piyasa rakipsiz bir hâle getirilebilir. Böylelikle serbest piyasa düzeni bozulabilir. Dolayısıyla tasarım korumasından marka korumasına geçiş, sınai mülkiyet hukukunun yanı sıra rekabet hukukunun da ilkelerine aykırılık oluşturabilir. Süre sınırının ortadan kaldırılmasına olanak tanıyan tasarım korumasının son bulmasından sonra elde edilen marka koruması ile rekabetin gereksiz/haksız yere sınırlandırılması, hukuki korumanın meşrûiyetini tartışmalı hâle getirebilir.

Sorunların yalnızca tespit edilmesinin herhangi bir çözüm önerisinin bulunmaması hâlinde hiçbir etkisinin olmayacağı göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle çözüm önerilerimizi sunmadan önce SMK kapsamında düzenlenmiş olan sınai hak türleri bakımından kanun koyucunun yaklaşımı üzerinde durmak yararlı olacaktır.

Sınai haklar arasındaki geçiş bakımından SMK, hiçbir düzenleme içermeyen bir kanun değildir. Kanun koyucu, tescille koruma altında olan coğrafi işaretlerin veya bu coğrafi işaretleri içeren işaretlerin marka olarak tescil edilmesini yasaklamıştır (SMK m. 5/1-i). Emredici norm niteliğindeki bu düzenlemenin herhangi bir istisnaya konu edilmemiş olması da dikkat çekicidir. Ayrı kitaplarda düzenlenmiş olan “coğrafi işaret” ve “marka” açısından kanun koyucunun benimsediği bu yol, yine ayrı kitaplarda düzenlenmiş olan “tasarım” ve “marka” açısından tercih edilmemiştir. Bu durum, özel bir mülkiyet alanı olan sınai haklar bakımından birbirlerine geçişlere ilişkin ihtimallerde ortaya çıkacak olası sorunların hangi ölçütlerle değerlendirileceği konusunda belirsizliklere sebep olabilecektir.

Tasarım korumasından marka korumasına geçiş konusunda açık normatif düzenleme eksikliği, çözümsüz bir sorun değildir. Böyle durumlar için idari uygulama, yargı içtihadı ve öğreti ile çözüm üretilmesi devreye girecektir. Ancak, netice itibarıyla yargı içtihadına dayalı hâle getirilmiş olan bu yapı, her somut olay için ayrı sonuçlara ulaşılmasına yol açabilecektir. Uyuşmazlığın taraflarının iddia ve savunmalarının büyük oranda yön vereceği bu durumlarda yeknesak bir değerlendirme standardından söz edilmesi ise güçlük yaratacaktır. Normatif boşluk ve bunun getirdiği yargı içtihadı ağırlıklı değerlendirme çerçevesinde, her somut olayın birbiriyle aynı olmayacağı açıktır. Bu da dikkate alındığında hem hak sahipleri hem üçüncü kişiler bakımından öngörülebilirlik azalacaktır. Bunun sonucu olarak da ilgili piyasadaki pozisyonların belirlenmesi güçlük oluşturacaktır. Bu durum, sınai mülkiyet sisteminin temel amaçlarından birisi olan dengeli olma ve öngörülebilirlik ile bağdaşmamaktadır.

Tasarım korumasından marka korumasına geçişteki bu aksaklıkların halihazırdaki kanuni düzenlemeler dikkate alındığında kötünîyet oluşturup oluşturmayacağına yönelik analizlerle bertaraf edilmesi söz konusu olabilecektir.

III. MARKA TESCİLİNDE KÖTÜNİYET KAVRAMI, ÇEŞİTLİ YANSIMALARI VE TASARIM KORUMASINDAN MARKA KORUMASINA GEÇİŞTE UYGULANABİLİRLİĞİ

A. MARKA TESCİLİNDE KÖTÜNİYET KAVRAMI²⁰

Marka tescilinde kötüniyet kavramı, marka tescilinde nispi ret nedenlerine ilişkin düzenlemenin yapıldığı SMK m. 6/9'daki "*Kötüniyetle yapılan marka başvuruları itiraz üzerine reddedilir.*" hükmünde yer almaktadır.

Kanun koyucu mevcut hükümde *kötüniyetten* söz etmekle birlikte marka hukukunda bu kavramdan ne anlaşılması gerektiğine ilişkin bir açıklama yapmamıştır. Bu nedenle genel bir ilke olarak Medenî Kanun'un Başlangıç Hükümleri arasındaki TMK m. 2'nin dikkate alınması gerekmektedir²¹.

²⁰ Bahadır (n 6) 104-110.

²¹ SMK'deki *kötüniyet* kavramının anlaşılabilmesi açısından TMK m. 2'ye ilişkin açıklamalar yapılması gerekmektedir. Ancak, bu açıklamalar hem niteliği itibariyle oldukça geniş olması hem çalışmanın kapsamını aşacağı için burada kısa bilgi verilmesi tercih edilmiştir.

TMK m. 2 bütün hukukî ilişkilerdeki hakların kullanılmasında ve yükümlülüklerin yerine getirilmesinde temel koruma kuralı olarak düzenlenmiştir. Bu hüküm, mahkemelere, idari makamlara ve hak sùjelerine yöneliktir. TMK m. 2/1, hukukî ilişkilerin içeriğini düzenlerken dürüstlük ilkesine vurgu yapmıştır. Bunu "*Herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kuralına uymak zorundadır.*" hükmü ile düzenlemiştir. Her ne kadar maddede *dürüstlük* ilkesinden söz edilmişse de kanun koyucu, bu ilkeyi tanımlamamıştır. Öğretide yapılan farklı tanımlar göz önünde tutulduğunda, hak sùjelerinin hukukî ilişkilerinde karşılıklı dürüst davranmalarını maddenin emrettiği kabul edilmektedir. Kısaca, *dürüst davranma* kavramından; kişilerin haklarını kullanırken ve borçlarını ifa ederken ortalama zekâ seviyesine sahip, makûl, dürüst ve güvenilir bir kişiden aynı durumda beklenecek davranışa uygun hareket etmesi anlaşılır.

Madde, tarafların davranışlarında objektif ölçüyü esas almış olup; genel hüküm niteliğinde bir davranış normudur.

Dürüstlük kuralı, hukukî ilişkilerin kurulmasında ve sürdürülmesinde son derece önemlidir. Hem hukukî hem ahlâki bir nitelik taşır ve hükmün temeli güven düşüncesine dayanır.

TMK m. 2/2 ise hakkın kötüye kullanımını yasaklamaktadır. Nitekim kanun koyucu, "*Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.*" hükmünü öngörmüştür. Hüküm, tıpkı TMK m. 2/1'deki gibi genel bir kuraldır. TMK m. 2/1 ile m. 2/2 arasında içsel bir bütünlük söz konusudur. Her iki hüküm de temelde birbirine sıkı bir şekilde bağlıdır ve genel güvenin korunmasına ilişkindir (Şener Akyol, *Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı* (Vedat Kitapçılık 2006) 2-16; Mustafa Dural, Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku-Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri* (Cilt I, Filiz Kitabevi 2014) 198; Gökhan Antalya, Murat Topuz, *Medeni Hukuk-Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri* (Legal 2015) 359; Mustafa Kılıçoğlu, *Yargıtay Kararları Işığında Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Açıkça Kötüye Kullanılması Yasağı* (Bilge 2015) 2-11).

TMK m. 2/2'deki hüküm, kişiye tanınan hakkın, o hakkın kötüye kullanılması yetkisini vermediğini açıkça vurgulamaktadır. Dolayısıyla hüküm, açıkça bir hakkın, kanun koyucunun o hakka tanıdığı yetkiyi aşarak kullanılması hâlinde o hakkı korumayacağını düzenlemiştir. Bu hâli ile hüküm, bütün hakların kullanılması yönünden ahlâki bir sınırlamayı öngörmektedir (Kemal Oğuzman, Nami Barlas,

SMK'deki kötünîyet kavramının anlaşılması için başvurulması gereken TMK m. 2 kapsamında da “hangi durumlarda hak, kötüye kullanılmış sayılacaktır?” sorusuna kanun koyucu bir açıklama getirmemiştir. Esasen bu durumların önceden belirlenmesi, toplumdaki ilişkilerin çok çeşitli olması nedeniyle mümkün de değildir. Hangi durumlarda bir hakkın kötüye kullanıldığı, öğretiyeye ve uygulamaya bırakılmıştır. Bir hakkın kullanılması iki temel koşulu taşıyorsa, o hak kötüye kullanılmış demektir:

- (i) Geçerli şekilde kazanılmış bir hak mevcut olmalıdır²².
- (ii) Hak, “açık” bir şekilde kötüye kullanılmış olmalıdır.

Bir hakkın kötüye kullanılıp kullanılmadığı her somut olayın özellikleri göz önünde tutularak hâkim tarafından tespit edilir ve tespit yapılırken o somut olaya uygulanacak objektif ölçüler esas alınır²³.

Uygulamada bazı olguların varlığı hâlinde hakkın kötüye kullanılmış olabileceği kabul edilmektedir²⁴. Ancak, böyle bir olgunun varlığı her zaman hakkın kötüye kullanılmış olduğu anlamına da gelmez. Uygulamada ortada bir hakkın kötüye kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesinde örnek olarak şu olgular kabul edilmektedir²⁵:

Medeni Hukuk-Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar (19. bs Vedat Kitapçılık 2013) 169; Dural, Sarı (n 21) 192; Antalya, Topuz (n 21) 392; Kılıçoğlu (n 21) 5). Anılan sınırlamaya göre, bir hakkın kullanılması dürüstlük kuralına aykırı olmamalıdır (TMK m. 2/1).

Bir hakkın kullanılması hâlinde çok açık bir haksızlık ortaya çıkıyorsa, hak hükmün amacının izin verdiği sınırları aşarak kullanılıyorsa ve hakkı düzenleyen maddenin gerçek amacının sağlanması için tüm yollar tüketilmişse, TMK m. 2/2, deyim yerindeyse zorunlu bir çıkış yolu olmaktadır. Bu hüküm, kanun koyucunun düzenlediği hak kullanılırken gerçek ve görünüşteki hak arasında doğmuş olan sapma durumlarının TMK m. 2/2'de öngörölmüş (hakkaniyet ilkesi) *hakkın kötüye kullanılması yasağı ilkesi* ile ortadan kaldırılması için düzenlenmiştir. Hakkın kötüye kullanılmasında kişi kendisine tanınmış bir hakkı kullanmaktadır. Ancak, bu görünüşte kullandığı hak altında bir haksız davranışın gerçekleştirilmesi söz konusudur. Hukuk düzeni TMK m. 2/2 ile böyle bir davranışı “açıkça” korumamaktadır (Akyol (n 21) 10, 11; Rona Serozan, *Medeni Hukuk-Genel Bölüm/Kişiler Hukuku* (5. bs Vedat Kitapçılık 2014) 266; Antalya, Topuz (n 21) 392). Bu durumda hâkim mevcut hükümden ayrılır. TMK m. 2/2, kanun koyucunun doğrudan hâkime verdiği bir talimattır. Hüküm, bir davranış normu değildir.

²² Ergun Özsunay, *Medeni Hukuka Giriş* (İstanbul Üniversitesi Yayınları 1978) 321; Bülent Köprölü, *Medeni Hukuk* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1979) 146; Seyfullah Edis, *Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1997) 328; Antalya, Topuz (n 21) 393.

²³ Akyol (n 21) 10, 16; Antalya, Topuz (n 21) 394; Kılıçoğlu (n 21) 11-13.

²⁴ Örneğin; Y 11 HD, E 2023/262, 2024/3472, T 02.05.2024; Y 11 HD, E 2023/1705, K 2024/4960; T 12.06.2024; Y 11 HD, E 2023/3367, K 2024/5728, T 10.07.2024; Y 11 HD, E 2024/5042, K 2025/3629, T 22.05.2025; Y 11 HD, E 2024/5416, K 2025/3840, T 29.05.2025; Y 11 HD, E 2024/6852, K 2025/4323 T 19.06.2025; Y 11 HD, E 2024/6818, K 2025/4422, T 23.06.2025; Y 11 HD, E 2025/321, K 2025/5273, T 11.09.2025; Y 11 HD, E 2025/506, K 2025/5629, T 24.09.2025; Y 11 HD, E 2025/2708, K 2025/6777, T 17.11.2025 (Yargıtay karar arama).

²⁵ Kılıçoğlu (n 21) 15-45; Bahadır (n 6) 107; Y HGK, E 2008/11-501, K 2008/507, T 16.07.2008; Y 11 HD, E 2012/13300, K 2013/11168, T 29.05.2013; Y 11 HD, E 2020/2150,

- (i) Hakkın kullanılmasında bir menfaatin olmaması,
- (ii) Hakkın kullanılmasındaki menfaat ile başkasının uğrayacağı zarar arasında aşırı nispetlilik bulunması,
- (iii) Kişinin hakkını kullanırken çelişkili davranış sergilemesi,
- (iv) Hakkın tanınmasındaki amaca aykırı kullanılması.

TMK m. 2/2, yukarıda da belirtildiği gibi genel bir ilke olduğundan sadece medenî hukuk alanında değil, işin mahiyetine uygun düştüğü takdirde hukukun tüm alanlarında uygulanacaktır. Bu durumda hakkın kötüye kullanılması, markanın tescilinde de temel bir ilke olarak göz önünde tutulacaktır. Yukarıda da belirtildiği gibi, bir hakkın kötüye kullanılıp kullanılmadığının değerlendirilmesinde ölçüt; dürüstlük kuralı ve o normun amacıdır. Söz konusu kavramın marka hukukundaki görünümü ise, bir kimsenin haklı bir sebep olmaksızın, hakkın kendisine verdiği yetkiyi aşarak kanun koyucunun tanımadığı bir amaca ulaşmak için bir işaret üzerinde hak sahibi olmak istemesidir.

Marka hukukunda kötünîyet, tescil talebi aşamasında var olabilir veya tescil aşamasında var olmamakla birlikte sonradan markadan doğan kullanım veya talep haklarının kötüye kullanılması şeklinde ortaya çıkabilir. Kötünîyetin tespiti, marka hukuku bakımından belirttiğimiz bu süreçler dikkate alınarak yapılabilecektir. Marka hukukunda da kötünîyetin tespit edildiği durumlarda TMK m. 2/2 uygulama alanı bulacaktır. Çünkü TMK m. 2/2 genel bir ilkedir ve hukukun bütün alanlarında uygulanır. Ayrıca, SMK m. 6/9'da "*kötünîyetle yapılan marka başvuruları itiraz üzerine reddedilir*" denmekle yetinilmiş; marka hakkının kötüye kullanılmasından ne anlaşılması gerektiğine ilişkin özel bir düzenlemeye gidilmemiştir. Bu durumda marka hakkının ister tescil başvurusu aşamasında ister daha sonraki kullanma aşamasında kötüye kullanılması söz konusu ise TMK m. 2/2 uygulama alanı bulacaktır.

SMK m. 6/9'da kanun koyucu kötünîyeti açıkça nispi ret nedenleri arasında saymıştır. Bu durumda ilgililerin bir markanın tescili için başvuru aşamasında, henüz işlem tamamlanmadan başvuruya itiraz etmek suretiyle tescil başvurusunun kötünîyetli olup olmadığının incelenmesini TÜRK PATENT'ten isteme hakları bulunmaktadır.

İtiraz edilebilmesi için markanın tescili sırasında başvuru sahibinin marka ile ilgili olarak kötünîyetli olduğunun ispat edilmesi gerekir. Ancak, kişinin kötünîyetli olduğunu ortaya çıkarmak ve ispatı oldukça zordur. Zira bir markanın tescilinin kötünîyetle yapıldığı, çoğu zaman daha sonra markanın kullanılması sırasında marka sahibinin tutumundan anlaşılmaktadır²⁶.

K 2021/2710, T 22.03.2021; YHGK, E 2021/11-945, K 2023/295, T 05.04.2023; Y 11 HD, E 2022/101, K 2023/3701, T 12.06.2023; Y 11 HD, E 2023/5653, K 2024/7519, T 23.10.2024; Y 11 HD, E 2024/3448, K 2025/2191, T 27.03.2025; Y HGK, E 2024/11-489, K 2025/266, T 30.04.2025; Y 11 HD, E 2024/4579, K 2025/3006, T 30.04.2025; Y 11 HD, E 2024/6594, K 2025/4125, T 16.06.2025 (Yargıtay karar arama).

²⁶ Fatih Bilgili, *Marka Hukukunda Hakkın Kötüye Kullanılması* (Seçkin 2006) 254.

Kanun koyucu, ilgili kişinin kötüniet iddiasını sadece tescil başvurusuna itiraz ile sınırlamamıştır. Ayrıca, tescil işlemi tamamlandıktan sonra haberdar olunan markalar açısından da, markanın tescilinin kötünietle yapıldığı ileri sürülerek hükümsüzlüğü istemli bir dava açılabilir (SMK m. 25/6). Üstelik kötüniet içeren marka tescilinin hükümsüzlüğü açısından herhangi bir zaman kısıtlaması söz konusu olmayacaktır (SMK m. 25/6).

SMK'deki bu düzenlemeden kötüniet iddiasının hem marka başvurusu sırasında (markanın tescilinden önce) hem tescilden sonra her zaman ileri sürülebileceği anlaşılmaktadır. SMK m. 25/6'daki bu hüküm, kötünietli bir davranışın hiçbir zaman korunmadığı TMK m. 2/2 karşısında yerinde bir düzenlemedir. Kötünietle kullanılan bir hak, hiçbir zaman ne kadar süre geçerse geçsin hukuken kabul edilemez.

B. MARKA TESCİLİNDE KÖTÜNİYET KAVRAMININ ÇEŞİTLİ YANSIMALARI²⁷

Marka hakkının kötüye kullanılmasının ortaya çıkış şekilleri öğretide ve uygulamada özellikle engelleme markaları, tuzak markaları, spekülasyon markaları, vekil markaları, savunma markaları, ihtiyat markaları, tekrarlama markaları, hileli markalar, serbest işaretlerin kötünietle tescili, kamu düzenine ve ahlâka aykırı markalar, internette marka hakkının kötüye kullanılması, *vanity* numaralarının²⁸ marka olarak kötüye kullanılması, markadan doğan talep ve dava haklarının kötüye kullanılmasına örnek olarak verilmiştir²⁹.

Verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere, marka tescilinde kötüniet kavramının standart bir durum arz etmesi mümkün değildir. Nitekim markanın ilgili olduğu piyasanın kendine özgü işleyişinin bulunması durumlarında verilen örneklerin dışına çıkılabilecek şekilde yansımaların görülmesi de mümkün olabilecektir.

Marka tescilinde kötüniet kavramının yansımaları, marka tescil başvurusu yapılırken başvuru sahibinin niyetiyle ilgilidir. Başvuru sahibinin niyetine ilişkin olarak aşağıdaki gruplandırmalarla bu yansımaları güdülen amaçlar üzerinden açıklayacak olursak;

I. Marka Başvurusunun Spekülasyon Amaçlı Yapılması

Markanın kullanılması amacıyla değil, ticaretinin yapılması amacıyla ya da şantaj amacıyla yapılan marka tescil başvuruları spekülasyon amaçlıdır³⁰.

²⁷ Bahadır (n 6) 110-115.

²⁸ Kısaca 'özel numaralar' olarak belirtmek mümkündür. Rakam ve kelimelerden oluşan ve belli bir hizmet sunumu yapan servis telefonlarıdır (Bilgili (n 26) 188). Örnek olarak; Türk Hava Yolları'nın çağrı merkezi numarası olarak uzun süre kullanılmış olan 444 0 THY (444 0 849) gösterilebilir.

²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Bilgili (n 26) 208-215; Rauf Karasu, 'Spekülasyon ve Engelleme Markaları', (2008) 8 (3) FMR 12; İlhami Güneş, *Ayrı Edici İşaretler ve Marka Hukuku'nda Önceye Dayalı Haklar* (Seçkin 2013) 50.

³⁰ Bilgili (n 26) 134, 135; Karasu (n 29) 13; Güneş (n 29) 50; Elif Yaşayan, 'Marka Hukukunda Kötüniet Kavramı ve Kötüniet Kavramının Yargı Kararları

Burada marka ticareti yapabilmek için gerçekleştirilen marka tescili, esasında markayı tescil ettirip kullanabilecek ilgililerin bu olanaklarını ellerinden almaktadır³¹. Bu nedenle spekülasyon amaçlı markalar, doğası gereği engelleme amaçlı markalardandır.

Kişinin içsel niyetine ilişkin olması nedeniyle zaten bir markanın kötüniyetli olup olmadığını baştan kestirebilmek mümkün değildir. Aynı şekilde başvuru anında bir markanın ticaretinin yapılmak için tescil edilip edilmediğini de anlamak mümkün değildir. Zira tescilli markanın kullanılması bir *gereklilik*³² olmakla birlikte kanun koyucu ilk tescil anından itibaren markanın kullanılması için beş yıl hoşgörü göstermiştir (SMK m. 9/1). Benzer şekilde markanın bizzat marka sahibi tarafından kullanılması gibi bir zorunluluk da bulunmamaktadır. Marka sahibi, markasını üçüncü kişilere lisans yoluyla da kullanılabilmektedir (SMK m. 24).

Bu nedenle marka tescil başvurusunda bulunan bir kişiyi tescil başvurusu anı itibarıyla kötüniyetle itham etmek mümkün olsa da bunun ispatı aşırı derecede zordur. Çünkü kişi öncelikli olarak ticaret hayatına girmek yerine önce marka tescil ettirmek yoluyla süreci başlatmış olabilir. Zaten ticarete önce işletme kurup ardından marka tescil ettirerek başlamak ya da devam etmek gibi bir kural da yoktur. Hatta marka sahibi olmak için bir işletme sahibi olmak şeklinde bir zorunluluk da bulunmamaktadır. Gerçek veya tüzel kişilerin hatta yabancı kişilerin dahi marka sahibi olması mümkündür (SMK m. 3).

Spekülasyon markasının varlığını ispat etmek, yukarıda da belirttiğimiz gibi bir hayli güçtür. Bu, somut olayın özellikleri ve marka sahibinin davranışlarının bir arada değerlendirilmesi ile ortaya çıkabilecek bir durumdur. Örneğin hiçbir işletme faaliyeti yokken çok sayıda markanın çok sayıda mal veya hizmet için tescil edilmesi, basın vb. yoluyla bu markaların ticaretinin yapılmaya çalışılması gibi durumlar spekülasyon markasının varlığına delil teşkil edebilecektir³³.

Ülkemizde yaşanmış bir olayın spekülasyon amaçlı marka tescillerine iyi bir örnek oluşturabileceğini söyleyebiliriz; “ONE MINUTE”, 29.01.2009 tarihinde gerçekleştirilen Davos Ekonomi Zirvesi’nde o dönem başbakan olan Recep Tayyip Erdoğan’ın konuşma sürelerinin âdil olmaması nedeniyle “One

Çerçevesinde Değerlendirilmesi’ (Türk Patent Enstitüsü Uzmanlık Tezi, Ankara 2015) 62; Y 11 HD, E 2015/13241, K 2017/1472, T 13.03.2017 (Kazancı).

³¹ Y 11 HD, E 2012/10023, K 2013/9126, T 06.05.2013; Y 11 HD, E 2016/11377, K 2018/3372, T 09.05.2018; Y 11 HD, E 2022/7511, K 2024/3981, T 15.05.2024 (Yargıtay karar arama).

³² SMK m. 9/1 ile tescil edilmiş markaların kullanılması üzerinde durulmuştur. Kullanılmamanın sonucu SMK m. 26/1-a ile *markanın iptali* olarak düzenlenmiştir. Ancak, bu düzenleme kendiliğinden değil talep üzerine verilecek bir karar olarak hükme bağlanmıştır. Bu akış karşısında *yükümlülük* gibi yerine getirilmemesi hâlinde kendiliğinden sonucu ortaya çıkan bir durum algısından kaçınılması maksadıyla *gereklilik* ifadesi özellikle tercih edilmiştir.

³³ Bilgili (n 26) 135; Karasu (n 29) 16, 17; Yaşayan (n 30) 63, 64; Y 11 HD, E 2012/10023, K 2013/9126, T 06.05.2013; Y 11 HD, E 2016/11377, K 2018/3372, T 09.05.2018; Y 11 HD, E 2022/7511, K 2024/3981, T 15.05.2024 (Yargıtay karar arama).

Minute” sözleriyle yaptığı çıkış³⁴, siyaset tarihine geçmiştir. Bu olaydan birkaç gün sonra yiyecek-içecek malları için “Davos Ruhü One Minute”, oyuncaklar, giyim eşyaları, deterjanlar, yiyecek-içecek sağlanması hizmetleri gibi mallar veya hizmetler için “one minute” marka tescil başvuruları yapılmıştır³⁵. Gerçekleştiği dönemde yerli ve yabancı basında yer bulan ve hatta en azından iç siyasette halen hafızalarda olan bu olay üzerine belirttiğimiz başvuruları, olayı ve başvuruların kapsamlarının çeşitliliğini dikkate aldığımızda spekülasyon amaçlı olarak değerlendirebilmek mümkündür.

Ancak, spekülasyon amaçlı marka başvurusu yapıldığını değerlendirebilmek her zaman verdiğimiz örnekteki kadar kolay olmayacaktır. Bu zorluğu da göz ardı etmeyerek her somut olay özelinde değerlendirme yapmak gerekecektir³⁶.

2. Marka Başvurusunun Engelleme Amaçlı Yapılması

Buradaki hakkın kötüye kullanılması şekli, başkası tarafından kullanılan veya başkası adına tescilli olan bir markanın tescil ettirilmesine dayanmaktadır. Markanın ilgili olduğu mal veya hizmet bakımından piyasada haksız yolla bir hakimiyet kazanılması söz konusu olmaktadır. Bu hakimiyet, marka yoluyla ve ilgili piyasada rakiplerin haksız bir şekilde engellenmesiyle elde edilmektedir. Bunun çeşitli yollarla söz konusu olması mümkündür. Markayı tescilsiz olarak kullanan kişinin engellenmesi için markanın tescil ettirilmesi³⁷ durumunda, tescilsiz marka kullanımı gerçekleştiren kişinin

³⁴ https://tr.wikipedia.org/wiki/Davos_Krizi#:~:text=Davos%20Krizi%20veya%20%20One%20Minute,%20Simon%20Peres%20arasında%20yaşanmış%20olaydır;
https://www.youtube.com/watch?v=K_NNPfMqduo;
<https://tr.euronews.com/2022/05/25/davos-ta-one-minute-ten-bu-yana-turkiye-israil-iliskilerinde-neler-yasand;> <https://dijitalhafiza.com/kavramlar-sozlugu/one-minute-olayi;> <https://onedio.com/haber/bir-neslin-diline-yapismisti-davos-krizi-olarak-tarihe-gecen-erdogan-in-one-minute-cikisini-hatirliyoruz-1201131;>
<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdoganin-davostaki-one-minute-cikisi-42982580> (erişim 12 Şubat 2025).

³⁵ <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/one-minute-marka-mi-olacak-46344;>
<https://t24.com.tr/haber/one-minute-patentinde-geri-adim,34097;>
<https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/12-sirket-one-minute-patenti-aldi-900-farkli-urune-kadar-cikabilecek-11283356;>
<https://www.starkibris.net/index.asp?haberID=36980> (erişim 12 Şubat 2025) (Belirtilen haberlerin bir kısmında “marka başvurusu” kavramı ile “patent başvurusu” kavramı, hatalı bir şekilde birbirinin yerine kullanılmıştır. Ancak, haber içeriklerindeki kullanımlar ve aktarılan bilgiler, Davos’taki çıkış sonrasında “one minute” ibaresinin marka başvurusu için önemli bir cazibe içerdiğini açıklamaktadır.)

³⁶ Y HGK, E 2008/11-501, K 2008/507, T 16.07.2008; Y 11 HD, E 2011/11371, K 2013/12306, T 12.06.2013; Y 11 HD, E 2014/6997, K 2014/10890, T 09.06.2014; Y 11 HD, E 2014/745, K 2014/12723, T 02.07.2014 (Kazancı); Y 11 HD, E 2021/4057, K 2022/6071, T 20.09.2022; Y 11 HD, E 2022/6272, K 2024/2627, T 01.04.2024; Y 11 HD, E 2023/3614, K 2024/5918, T 03.09.2024; Y 11 HD, E 2025/506, K 2025/5629, T 24.09.2025 (Yargıtay karar arama).

³⁷ Bu ifade, marka tescil başvurusunu da kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Marka başvurularına itiraz edilmesi bir zorunluluk olmayıp ilgililerin takibi ve talebi ile

ileride gerçekleştireceği kullanımların önüne geçilmesi (engelleme) söz konusudur. Benzer şekilde tescilli bir markanın tescil kapsamında bulunmayan mallar veya hizmetlerde gerçekleştirilen (ve rakibi engellemeye yönelik olan) tescille asıl marka sahibinin başka alanlardaki faaliyetinin önüne geçilmiş olur^{38, 39}. Buradaki amaç, tescilli veya tescilsiz marka sahibini marka kullanımı veya tescilli konusunda zor durumda bırakmak, onun önüne geçmek, onu engellemektir. Engelleme şeklindeki bu davranışı, kötüniyetli hâle getiren de meşrû bir sebebe dayanmamasıdır⁴⁰.

ilgilidir. Ayrıca, itiraz edilmesi hâlinde TÜRK PATENT nezdinde itirazların kabul görmesi gibi bir şart da bulunmamaktadır. Bu gibi durumlar karşısında marka başvurusunun tescil ile sonuçlanması söz konusu olabilecektir. Belirtilen ve marka başvuru sürecinin olağan olarak barındırdığı ihtimaller nedeniyle başvuru aşamasını da kapsayacak biçimde “marka tescil ettirilmesi” kavramı kullanılmıştır.

³⁸ Bilgili (n 26) 123-125, 137, 138; Karasu (n 29) 18, 19; Yaşıyan (n 30) 65, 66; Y 11 HD, E 2015/6456, K 2016/1123, T 08.02.2016; Y 11 HD, E 2015/11000, K 2016/6050, T 01.06.2016 (Kazancı).

³⁹ Marka tescilinde korumanın kapsamı (tanınmış veya tanınmışlık düzeyine ulaşmış markalar istisna oluşturacak şekilde) tescile konu edilen mallar veya hizmetlerle sınırlıdır. Bu, bir markanın tescilli olmadığı mallar veya hizmetler için başkası adına tescil edilmesine ilişkin bir imkân olduğunun da kabulünü gerektirir. Nitekim SMK'nin markaya ilişkin düzenlemeleri de bu doğrultuda yapılmıştır. Çalışma kapsamında değerlendirmekte olduğumuz bu husus, genel olarak markanın tescil kapsamında olmayan mallar veya hizmetler için başkası adına tescil edilmesiyle ilgili değildir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, değerlendirdiğimiz konu bakımından kötüniyetli bir tescil olması ve bu kötüniyetin başkasını engellemek yoluyla piyasada haksız bir üstünlük elde etmek amacına dayanmasıdır. Yahut zaten markasıyla tescil kapsamındaki mallar veya hizmetlere ilişkin piyasada var olan ve hedef kitle bakımından garanti, kalite gibi işlevleri üstlenmiş olan teşebbüslerin iş alanını genişlettikleri düşüncesinden fayda sağlayarak haksız yolla piyasada hakimiyet kazanılması da söz konusu olabilir. Bir diğer ihtimal, aynı veya benzer mallar veya hizmetler için markayı oluşturan işaretin SMK m. 5/1-ç hükmünde düzenlenmiş olan mutlak tescil engelini aşacak şekilde benzerini tescil ettirerek de gerçekleştirilmesidir. Böyle bir durumda hedef kitle nezdinde markaların aynı marka ailesinin parçasıymış gibi bir izlenim oluşturularak herhangi bir reklam, tanıtım yapmaya gerek kalmayacak şekilde haksız yolla piyasada etki alanı elde ederek gerçekleştirilmesi de mümkündür. Belirtilen durumlarda esasında rekabete ilişkin dengeler haksız şekilde bozulmuş olacaktır.

⁴⁰ Bir eylemin meşrû olması, hukuk açısından kanuna uygunluğuna karşılık gelmektedir. Çalışma kapsamında marka tescil başvurusu yapılırken başvuru sahibinin kötüniyetli olmasına ilişkin gruplandırılmalar kapsamında “engelleme”, tespiti diğer gruplandırmalara göre görece daha kolay olan bir kötüniyet hâlidir. Kanun koyucu tarafından TMK m. 2 ile medenî hayata ilişkin temel kurallar belirlenmiştir. Kötüniyet, hukuk düzenine aykırılık olarak açıkça hükme bağlanmıştır. Şu hâlde marka başvurusunun engelleme amaçlı yapılması durumunda herhangi bir haklı sebebin var olmaması da hâlin icabıdır. Haklı bir sebebin bulunması, eylemi zaten hukuka uygun hâle getireceği için kötüniyetten söz edilmesi de mümkün olmayacaktır. Böyle bir durumda amaç, artık herhangi başka birini engellemek değil, birini korumak olacaktır. Örneğin, SMK m. 6/2'de “*Ticari vekil veya temsilcinin, marka sahibinin izni olmaksızın ve haklı bir sebebe dayanmaksızın markanın aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzerinin kendi adına tescili için yaptığı başvuru, marka sahibinin itirazı üzerine reddedilir.*” hükmü getirilmiştir. Ticari vekil veya temsilcinin marka sahibinin izni ve haklı bir sebebe dayanarak yapılan marka

Spekülasyon markasında da bir engelleme söz konusu olmakla birlikte, asıl amaç sadece haksız bir ticaret yapmaktır. Bu haksız ticaret, bir markayı kullanmaya ya da markanın tesciline ihtiyaç duyacak, bunu tercih edecek potansiyel kişilere tescil edilmiş markayı sunmak ve nihayetinde lisans veya devir gibi yollarla onlara hak tanımak yoluyla gerçekleşmektedir. Engelleme markasında ise, bir marka ticareti yapmak değil, bir rakibin önüne geçilmesi yahut onun yaptığı yatırımlardan haksız menfaat elde edilmesi veya bu haksız menfaatin elde edilmesi doğrultusunda hareket edilmesi söz konusudur⁴¹. Belirttiğimiz nitelikteki hareket ve bir engelleme markasının ortaya çıkması için marka üzerinde herhangi bir şekilde hak sahipliğine dayanılamayacak durumda olunması gerekecektir. Yargıtay tarafından da söz konusu kriterler dikkate alınarak verilen 2025 tarihli bir kararda; *“... Bir markanın kötüniyetle tescil ettirildiğinden söz edebilmek için, o markanın tescil ettirilmesinin altında başkasına ait olduğunu bildiği bir markayı haksız olarak sahiplenme, başkasına ait markanın tanınmışlığından ve itibarından haksız olarak yararlanma, başkasının markasının piyasaya girmesini engelleme, tescil ettirilen markayı gelecekte gerçek hak sahibine markadan doğan hakları kullanmakla tehdit ederek satma amacı gibi dürüstlük kuralı 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 2. maddesi ile bağdaşmayan kanıtlanabilir niyetlerin yatması gerekir...”*⁴² gerekçesine

başvurularının korunacağı, aksi hâlde marka sahibinin itirazı üzerine reddedileceği düzenlenmiştir. Sözünü ettiğimiz “aksi hâl”in kapsamına, ticari vekil veya temsilcinin temsil edilen marka sahibini engelleyip onun yerine geçmek istemesi, temsil edilen marka sahibinin ilgili piyasadan çekilmesini fırsat bilen temsilcinin kendi adına marka başvurusu yapması gibi durumlar girebilir.

Verdiğimiz örneğin dayanağı olan SMK m. 6/2'deki düzenlemede belirlenmiş olan eşik; markanın aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer olmasına ilişkindir. Sadece işarete ilişkin olarak bir eşik belirlenmiş olmasına karşın markanın (başvurunun) kapsamındaki mallara veya hizmetlere ilişkin olarak hiçbir eşik belirlenmemiştir. Hukuka uygun olmayan bir niyetin varlığı karşısında malların veya hizmetlerin aynı, benzer veya farklı olması açısından herhangi bir fark doğmayacaktır. Kötüniyetli olan marka başvurusunun tamamen reddi (tescil gerçekleşmişse tamamen hükümsüzlüğü) gerekecektir. Ayrıca, SMK m. 6/2'de ticari vekil veya temsilciyi sınırlı olarak da düşünmemek yerinde olacaktır. Burada haklı sebebe dayanma durumunda temsil edilen tacirin ticari faaliyetlerinin korunması amacının güdüldüğüne şüphe yoktur. Tacirin ticari faaliyetlerinin devamlılığı için tacir yardımcılarının sınırlı bir şekilde değerlendirilmesinin düzenlemenin temel amacına aykırı olacağı kanaatindeyiz. Bu nedenle burada 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu kapsamında düzenlenmiş olan tacir yardımcılarının tamamının da somut olaya uygunluğu ölçüsünde dikkate alınmasının faydalı olacağını düşünmekteyiz.

⁴¹ Bilgili (n 26) 124; Yaşıyan (n 30) 41; Karasu (n 29) 19; Ozan Can, ‘Türk Hukukunda Kötüniyetli Marka Başvurusu ve Tescilinde İptal ve Hükümsüzlüğü Kapsamı Üzerine Düşünceler’ (2015) 1 TFM 50.

⁴² Y 11 HD, E 2024/5527, K 2025/4076, T 05.06.2025 (Yargıtay karar arama). Kararda, TMK m. 2 hükmü uyarınca iyi niyetin asıl, kötüniyetin istisna olması nedeniyle kötüniyetin kanıtlanması gerektiği de vurgulanarak, temyiz incelemesine konu olan somut olay bakımından kötüniyetin ispat edilememiş olması nedeniyle bozma kararı verilmiştir. Ancak, kararın gerekçesinde belirtilen hususlar kötüniyetin belirlenmesi bakımından üzerinde durulması gereken noktalar olarak vurgulanmıştır.

dayanılmıştır. Benzer yöndeki hususlar Yargıtay'ın başka bazı kararlarında da dile getirilmiştir⁴³.

Kötüniyetin hangi hâllerde gerçekleşmiş olacağını peşinen belirlemek mümkün değildir. Her somut olay özelinde iddialar, savunmalar ve deliller doğrultusunda değerlendirme yaparak kötüniyetli bir tescilin/tescil başvurusunun bulunup bulunmadığı ortaya konulmalıdır⁴⁴.

Marka başvurusunun engelleme amacıyla yapıldığının tespitinde en önemli husus, marka üzerinde başkasının hakkı olduğunun bilinmesidir⁴⁵. Eğer bu *bilme* unsuru yoksa kötüniyetten söz edebilmek mümkün olmayacaktır. Ancak, *bilme* unsuruna sıkı şekilde bağlı kalarak değil, aynı zamanda “bilmesi gerekme” hususu da dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır⁴⁶. Belirttiğimiz unsurlar özellikle tacirler bakımından 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndan kaynaklanan basiretli tacir olma yükümlülüğü⁴⁷ dolayısıyla biraz daha fazla önem içermektedir. Tanınmışlığı yüksek olan veya Türkiye’de tanınmışlık düzeyine ulaşmış olan markaların bilinmiyor olduğu gibi bir savunma yapılması özellikle tacirler bakımından basiretli davranma yükümlülükleri karşısında kabul görebilecek nitelikte olmayabilir⁴⁸. Markalar sicili, aleni bir sicil olup TÜRK PATENT’in resmi web sitesi⁴⁹ üzerinden herkesin sicilde araştırma yapabilmesi mümkündür. Böyle bir araştırma imkânının varlığı karşısında önceki marka hakkının bilinmediği yönündeki bir savunma da somut olaya göre her zaman itibar edilebilecek bir savunma olmayacaktır⁵⁰.

⁴³ Y 11 HD, E 1998/5372, K 1999/256, T 29.01.1999; Y HGK, E 2008/11-501, K 2008/507, T 16.07.2008; Y 11 HD, E 2014/17323, K 2015/2319, T 20.02.2015; Y 11 HD, E 2014/16965, K 2015/3767, T 18.03.2015; Y 11 HD, E 2015/6456, K 2016/1123, T 08.02.2016; Y 11 HD, E 2015/11000, K 2016/6050, T 01.06.2016 (Kazancı). Y 11 HD, E 2023/5369, K 2024/8081, T 20.11.2024; Y 11 HD, E 2024/698, K 2024/8593, T 03.12.2024; Y 11 HD, E 2024/5409, K 2024/9122, T 17.12.2024; Y 11 HD, E 2024/3136, K 2025/1800, T 13.03.2025 (Yargıtay karar arama).

⁴⁴ Y HGK, E 2008/11-501, K 2008/507, T 16.07.2008; Y 11 HD, E 2011/11371, K 2013/12306, T 12.06.2013; Y 11 HD, E 2014/6997, K 2014/10890, T 09.06.2014; Y 11 HD, E. 2014/745, K. 2014/12723 T 02.07.2014 (Kazancı).

⁴⁵ Başkasının hak sahipliğinin bilinmemesi durumunda zaten davranış iyi niyet kuralları çerçevesinde gerçekleşmiş olarak değerlendirilecektir. Benzer yönde bkz. Yaşayan (n 30) 41; Can (n 41) 51, 54, 55; Pakize Ezgi Akbulut, ‘İyiniyet ve Hukuki Hata Arasındaki İlişki’ (2020) 15 Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 226.

⁴⁶ Benzer yönde bkz. Karahan (n 7) 81; Bilgili (n 26) 126, 127; Karasu (n 29) 20; Y 11 HD, E 2001/10860, K 2002/3275, T 08.04.2002; Y 11 HD, E 2001/9903, K 2002/3699, T 19.04.2002; Y HGK, E 2008/11-501, K 2008/507, T 16.07.2008 (Kazancı).

⁴⁷ TTK'nın 18/2'nci maddesi ile “Her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli iş adamı gibi hareket etmesi gerekir” düzenlemesi yapılmıştır.

⁴⁸ Bu gibi durumlar, her somut olayda tarafların iddiaları ve savunmaları ile sundukları deliller ekseninde değerlendirilecektir.

⁴⁹ www.turkpatent.gov.tr

⁵⁰ SMK'de öngörülen marka koruması tescil yoluyla elde edilir (SMK m. 7/1). Bu anlamda tescil kurucu etkiyi haizdir. Ancak, SMK m. 6/3 ile tescilsiz kullanılan markalara da sınırlı düzeyde de olsa koruma bahşedilmiştir. Bu durumda tescilin kurucu etkisinin her durumda geçerli olacağını söylemek yerinde olmayacaktır.

3. Marka Başvurusunun Tuzak Amaçlı Yapılması

Tuzak amaçlı markalarda da spekülasyon markalarında olduğu gibi sonuç itibarıyla marka ticareti yapma arzusu bulunmaktadır. Bu arzuya giden yola tuzak kurma suretiyle ulaşılması hedeflenmektedir. Başka bir ifade ile tuzak markalarında, iyi niyetli üçüncü kişilere marka yoluyla şantaj ve baskı yapılarak tuzak kurulmaktadır⁵¹. Burada görünüm ile arka planda bırakılmış olan gerçek durum (niyet) arasında fark vardır. “Tuzak” ibaresi de bu nedenle tercih edilmektedir. Birini güç ve tehlikeli bir duruma düşürmek için kurulan düzen/düzenek, komplo anlamına gelen tuzak⁵², değerlendirme konusu marka başvurusu bakımından da gelecekteki bir zamana ilişkin olarak arka plandaki bir kurgunun işletilmesi için marka başvurusu yapılmasıyla ilgilidir. Görünürde yasal olarak gerçekleştirilmiş bir marka başvurusu bulunmaktadır. Ancak, bu marka, kullanma niyetiyle değil başkalarını tuzağa düşürme niyetiyle elde edilmektedir.

Tuzak amaçlı markada, marka üzerindeki hak sahipliğine dayanılması, markanın kullanılması veya gerçekten korunmasıyla ilgili değildir. Marka tescilinden doğan hakların baskı ve mali çıkarlar elde edilmesinin aracı olarak kullanılması söz konusudur⁵³. Nitekim bu da kurulan tuzağa ilişkin planın en önemli parçasıdır.

Spekülasyon ve engelleme markalarında da olduğu gibi tuzak amaçlı marka tescilinde, başvuru sahibinin gerçek ya da tüzel kişi olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Bu nedenle bir başvuru sahibinin sırf tescil başvurusu yapmış olmasından hareketle kötüniyetli olduğu söylenemeyecektir⁵⁴.

Tuzak markada, tuzağın kurulduğu kişinin baştan bilinmesi veya belirlenmesi gibi bir durumun varlığını aramak şart olmamalıdır. Burada kötüniyetli başvuru sahibi, herhangi bir kişinin kurduğu tuzağa düşmesini bekleyebilir. Anılan durumların SMK m. 5/3 ile getirilen muvafakat istisnası

Nitekim, değerlendirmemiz kapsamında “engelleme” eyleminin tescilsiz kullanılan markalar için de söz konusu olabileceği belirtilmiştir. Bu durumda her somut olayda “bilme” ve “bilmesi gerekme” hususunun özel olarak irdelenmesi gerekmektedir. Y HGK, E 2021/11-76, K 2023/244, T 22.03.2023 (Kazancı).

⁵¹ Bilgili (n 26) 128, 129; Yaşayan (n 30) 69.

⁵² <https://sozluk.gov.tr>

⁵³ Bilgili (n 26) 128. Tuzak marka ile ilgili olarak Alman Federal Mahkemesi'nin “Classe E” kararı (Bundesgerichtshof (BGH), 23 November 2000, I ZR 93/98) önemli bir örnek olup, Bilgili ((n 26) 129-133) ve Karasu ((n 29) 24) tarafından çeşitli yönleriyle ele alınmıştır.

⁵⁴ Marka başvurusunu SMK m. 3'de sayılan kişiler yapabilmektedir. TMK m. 2, medenî hayatın temelini dürüstlük ve iyi niyetli olma esası üzerine kurmuştur. Bu da dikkate alındığında kötüniyetli olduğu ispat edilmedikçe, marka başvurusunun iyi niyetli olarak yapıldığından hareket edilmesi gerekmektedir. Marka başvurusunun gayrimaddi bir malvarlığı olması da dikkate alındığında gelecek için bir yatırım niyetiyle yapılması da mümkündür. Örneğin muhtemel gelecekte bir şirkete sermaye olarak kaydedilmek üzere marka başvurusu yapılabilir. Nitekim TTK'nın 342'nci ve 581'inci maddeleri gereğince marka hakkı (üzerinde sınırlı bir aynı hak, haciz veya tedbir bulunmamak kaydıyla), anonim ve limited şirketlerde aynı sermaye olarak konulabilecek fikrî mülkiyet hakları olarak sayılmıştır.

nedeniyle de ortaya çıkabileceğini düşünmekteyiz. Sonraki tarihli iyi niyetli başvuru sahibinin, önceki tarihli kötüniyetli başvuru sahibinin başvurusu veya tescilinden kaynaklanan engeli aşmak istediği durumlar buna örnek olarak gösterilebilir. Şöyle ki; anılan durumlarda önceki tarihli kötüniyetli tescil veya başvuru sahibi, sonraki tarihli başvuru sahibini muvafakat istisnasından faydalandırmak için ağır şartlar ileri sürebilir, kendisi için önemli kazançlar talep edebilir⁵⁵. Bu durum, özellikle yurtdışında tescilli ve hatta tanınmış markalar söz konusu olduğunda önem kazanmaktadır⁵⁶.

Belirttiğimiz bu hususlar karşısında tuzak markası ile engelleme markalarının birbirine yakın yönlerinin bulunduğunu da söyleyebiliriz. O hâlde bir markanın tuzak marka olup olmadığının değerlendirmesi yapılırken engelleme markalarındaki hususların göz önünde bulundurulması somut olayın çözümüne katkı sağlayabilecektir. Aralarındaki en temel fark ise engelleme markalarında markayı kullanma niyeti varken tuzak markalarında markayı kullanma niyetinin olmamasıdır. Engelleme markalarında rakipler arasında üstünlük sağlamaya yönelik bir amaç bulunmaktadır. Bu da esasında üstünlük aracı olarak tercih edilmiş markanın kullanılması yoluyla gerçekleştirilebilecek, rekabet dengesi bu şekilde bozulacaktır. Tuzak markalarında marka yine bir araç olmakla birlikte markanın kullanımı gibi bir niyet bulunmamaktadır. Marka aracılığıyla başka kişi/kişileri tuzağa düşürerek baskı altına alma niyeti bulunmaktadır. Elbette bu durumların tamamı kötüniyete ilişkin olmaları nedeniyle her somut olay özelinde ispata muhtaçtır.

4. Marka Başvurusunun Savunma Amaçlı Yapılması

Marka başvurusunun savunma amaçlı yapılması, kötüniyetli marka türlerine ilişkin olarak yukarıda incelediğimiz durumlardan farklıdır. Burada marka tescili, korunmak istenen bir marka nedeniyle yapılmaktadır. Marka tescilini talep eden kişi, korunmak istenen marka ya da markalarla ilgili bir kişidir. Başka bir ifadeyle hak sahibi kişi, marka yedeklemesi yapmaktadır ve bu yolla benzer markaların önünü kesmeye çalışmaktadır⁵⁷. Bu yedekleme,

⁵⁵ Verilen örnekteki tuzak, tuzak amaçlı marka başvurusu yapan kişinin önceki tarihli markası veya başvurusunun sonraki tarihli başvuruya SMK m. 5/1-ç uyarınca mutlak tescil engeli yaratması durumuyla ilgilidir. Belirtilen tescil engelinin ortadan kalkması için SMK m. 5/3 ile *muvafakat* istisnası getirilmiştir. Sonraki marka başvurusunun önündeki bu mutlak tescil engelinin kaldırılabilmesi için önceki başvuru/marka sahibinin SMK'nin Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te belirlenmiş resmî şekil şartlarını haiz *muvafakatname* vermesi gerekmektedir. Bu muvafakatnamenin önceki başvuru/marka sahibinden alınabilmesi için taraflar arasında ağır şartlar veya önemli mali kazançlar ile ilgili anlaşmalar/ödünler söz konusu olabilir.

⁵⁶ Tescilin esas olarak ülkesel koruma bahşetmesi karşısında Türkiye'deki pazarda ticaret yapmak isteyen kişiler bakımından ticaretlerinin önüne geçilmesi gibi bir tuzak kurulmuş olması mümkündür. Yurtdışında tescilli olan markaların tanınmış olmaları veya ticaret sahasında etkili olması durumunda ticari olarak mahrum kalabilecekleri pazar payı yüksek olacaktır. Böyle durumlardaki baskı veya mali zorlamaların daha ağır olması ihtimali söz konusu olabilir.

⁵⁷ Bilgili (n 26) 140, 141.

birden çok ve aslında kullanımın gerçekleştirilmeyeceği sınıflar bakımından söz konusu olabilir.

Savunma markaları ile piyasada yer alacak başka markaların ve rakiplerin engellenmesi yoluna gidilmektedir. Öyle ise rakip markalar veya kişilerle ortaya çıkacak rekabetin önu haksız şekilde kesilmekte, savunma markasını oluşturan kötüniyetli marka sahibi lehine bir hâkim durum yaratmaya çalışılmaktadır. Çünkü markanın iyi niyetli üçüncü kişiler için serbest işaret olma durumu ortadan kaldırılmakta ve dolayısıyla rekabet edilecek kimsenin olmaması amaçlanmaktadır.

Belirttiğimiz davranış biçimlerinin meşrû ve geçerli kabul edilebilecek bir amaçla yapılması durumunda karşımıza ihtiyat markaları çıkacaktır⁵⁸. Örneğin stratejik olarak ileride sunulabilecek faaliyetlerle ilgili tesciller yapılması yahut ileride farklı iş kolları için yapılacak yatırımların temelini oluşturacak tesciller yapılması, ihtiyat markası olarak değerlendirilebilecektir. İhtiyat markası ile savunma markasını birbirinden ayıran tek ölçüt; başvuru veya tescil sahibinin içsel niyetidir. Savunma markasında açık bir şekilde markayı kullanma niyeti yokken, ihtiyat markasında belirsiz bir gelecekte kullanma niyetine ilişkin yatırım yapılmaktadır. Belirttiğimiz bu niyete ilişkin çizgi ve somut olayın temel özelliklerinin dikkatle analiz edilmesi şarttır.

C. MARKA TESCİLİNDE KÖTÜNİYET KAVRAMINA İLİŞKİN YANSIMALARIN TASARIM KORUMASINDAN MARKA KORUMASINA GEÇİŞTE UYGULANABİLİRLİĞİ

Marka ve tasarım arasındaki fonksiyonel yapı farklılıkları, bu hakların sağladığı korumanın gerekçesini ve kapsamını birbirinden ayırmaktadır. Bu ayırım, kötüniyet değerlendirmesinin tasarım korumasından marka korumasına geçiş olgusunun somut etkileri üzerinden yapılmasını zorunlu kılar.

Kötüniyet, tasarım korumasından marka korumasına geçişin otomatik bir sonucu değildir. Bunun için ispat gerekmektedir. Bu da geçişin amacının, zamanlamasının ve ilgili piyasadaki etkilerinin dikkate alınmasıyla tespit edilebilecektir. Görünüşte hukuka uygun olmakla birlikte rekabeti sınırlayan bir araç hâline getirilebilen geçişlerin tespiti, her iki sınai hak sisteminin amaçlarına aykırılığın ortadan kaldırılabilmesi/önlenebilmesi için bir denge mekanizması işlevi görecektir.

Bu geçişteki kötüniyet değerlendirmesinde her şeyden önce tasarımın sınırlı koruma süresinin markanın sınırsız olma imkânı bulunan koruma süresiyle tekel sağlamaya yönelik olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin dikkate alınması gerekmektedir. Tasarım korumasından marka korumasına geçişte kötüniyete ilişkin ilk değerlendirme süre sınırlarının bertaraf edilmesine yönelik bir niyet, düşünce veya eylemin bulunup bulunmadığının araştırılmasıyla başlatılmalıdır.

Tasarım korumasından marka korumasına geçişteki kötüniyet değerlendirmesinde baştan bir kabul hatalı olabilir. Örneğin kullanım sonucu

⁵⁸ Hamdi Yasaman, Tolga Ayoğlu, Fülürya Yusufoğlu Bilgin et al., *Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi* (Cilt II, Seçkin 2021) 2037, 2038.

ayırt edicilik kazanılması bu bakımından özellik oluşturabilir. Bunun için marka korumasının tasarım korumasının yerine ikâme edilip edilmediğinin de tespit edilmeye çalışılması önemlidir. Tasarım korumasından marka korumasına geçişte tasarıma ikâme edilme değil, marka için kaynak gösterme işlevinin olup olmadığının belirlenmesi yerinde olacaktır.

Marka tescilinde kötüniyet kavramının yansımalarının tasarım korumasından marka korumasına geçiş hâlleri bakımından ne gibi etkilerinin olacağına ilişkin düşüncelerimiz, marka başvurularında kötüniyet kavramının yansımalarına ilişkin açıklama akışı takip edilerek detaylandırılacaktır:

• *Tasarım Korumasından Marka Korumasına Geçişte Marka Başvurusunun Spekülasyon Amaçlı Yapılması*

Tasarım koruması devam ederken başkası adına tasarım olarak koruma altında olan bir görselin marka korumasına konu edilmesi söz konusu olabilir. Böyle bir durumda gerek tescil aşamasında gerek sonraki aşamada tasarım hakkı sahibinin hak sahipliği devam etmekte olduğundan marka tescilinde nispi ret nedenlerinden SMK m. 6/6 hükmüne dayanılması imkânı zaten bulunmaktadır. Kötüniyetin ispat zorluğu da dikkate alındığında bu ihtimal çalışma konumuzun sınırı bakımından herhangi bir etki alanı oluşturmayacaktır. Bu nedenle koruma süresi sona ermiş olan bir tasarımın marka korumasına konu edilmesi durumu üzerinden değerlendirme yapılacaktır.

Kötüniyetin kendisini *spekülasyon amaçlı* olarak göstermesi durumunda markanın kullanımını değil ticaretinin yapılması ya da şantaj amacıyla yapılması gerekmektedir. Burada marka korumasına geçen kişinin koruması sona ermiş olan tasarım üzerinde hak sahibi olan kişi olması veya koruma süresi sona eren tasarım ile ilgisi olmayan herhangi bir kişi olması söz konusu olabilir.

Adına tasarım koruması olup bu korumanın sona ermesinden sonra marka korumasına geçen kişi, tasarım koruması sırasında elde ettiği pazar alanını başkalarına bırakmak istemeyebilir. Tasarım koruması sona ererken ya da koruma süresi içinde (tasarım korumasının sona ereceği öngörülerek) marka tescil başvurusu bizzat tasarımın ilgilisi tarafından yapılırsa, bu durum spekülasyon amacı taşıyabilir. Bu, tasarıma konu olan görselin tasarım korumasındaki ürün ile ilgili mallar veya hizmetler için marka başvurusunun yapılması hâlinde, tasarım korumasının sona ermesiyle serbest hâle gelmesi beklenen işaret üzerinden sınırsız süreli bir marka koruması elde edilmesiyle, ilgili piyasadaki ticaret yapabilecek kişilerin ticari faaliyetlerine ilişkin mevcut veya muhtemel kullanımlarının ellerinden alınmasıdır.

Tasarım koruması devam ederken hak sahibinin marka korumasına da yönelmesi mümkündür. Bu durumda tasarım ve marka kullanımları iç içe geçebilir. Dolayısıyla markanın kullanım gerekliliğinin yerine getirilmediği iddiası ileri sürülemeyebilir. Başka bir ifadeyle böyle bir durumda markanın kullanılmadığından hareketle markanın ticaretinin yapılmak istendiği yönündeki argüman işlerlik kazanmayabilir. Dolayısıyla yine ciddi bir ispat güçlüğü söz konusu olabilir.

Marka tescilinde, tasarım tescilinde olduğu gibi *yenilik* koşulu aranmamaktadır. Somut olayda, tasarım korumasından marka korumasına geçen hak sahibi, tasarım korumasının sona ermesinden sonra ilgili piyasadaki

tüm aktörlere karşı marka hakkının ihlali gerekçesiyle hukuki girişimlerde bulunabilir. Bu durumda, tescilli marka hakkına dayanılması nedeniyle kötüniyetin ispatı güçleşmektedir. Bununla birlikte, üçüncü kişilere yönelik müdahaleler (örneğin ihlal iddiasıyla tazminat talep edilmesi veya lisans verme yönünde baskı yapılması) marka ticareti olarak değerlendirilebilir. Bu tür davranışlar, söz konusu marka başvurusunun kötüniyetli olduğuna işaret edebilir.

Tasarım hakkı sahibinden başka bir kişi tarafından da spekülasyon amaçlı marka tescil başvurusu yapılması mümkündür. Bu durumda da hem tasarım koruması devam ederken hem koruma sona erdikten sonra marka başvurusu yapılabilir. Tasarım koruması devam ederken yapılan marka başvurularına, kötüniyet iddiası gibi ispatı zor yollar yerine, koruması devam eden tasarım hakkına dayanılarak itiraz edilmesi mümkündür. Böyle bir durumda, tasarım hakkı sahibi üçüncü kişinin marka başvurusuna doğrudan tasarım koruması gerekçesiyle itiraz edilebilir. Markanın tescil edilmiş olması hâlinde ise aynı hakka dayanılarak hükümsüzlük davası açılabilir.

Tasarım korumasının sona ermesinden sonra üçüncü bir kişi tarafından marka tescil başvurusu yapılması hâlinde tasarıma konu görselin artık serbest işaret olması söz konusu olduğundan kötüniyetin ispatı zor olacaktır. Burada marka tescil başvurusunun tasarıma konu ürünün ilgili olduğu mal veya hizmet için tescil edilmesi hâlinde son derece rahat bir şekilde işaretin serbest hâle gelmesi nedeniyle marka başvurusu/tescili yapıldığı savunulabilecektir. Hatta üçüncü kişi artık serbest olan işaretin ayırt ediciliğinin zayıflamış olması durumunu dahi göze aldığını belirterek kötüniyete ilişkin iddianın ispatını daha da zorlaştırabilir.

Üçüncü kişinin tasarım koruması sona ermiş olan bir görsele ilişkin işareti marka korumasına taşınması hâlinde spekülasyon amaçlı marka başvurusu yapıldığının ileri sürülmesi de ispatın güçlüğü nedeniyle pek tercih edilmeyebilir. Ancak, üçüncü kişinin tasarım koruması sona ermiş olan görselin konu olduğu ürünle ilgili malların veya hizmetlerin yanı sıra, ilgili/ilgisiz ayrımı gözetmeksizin pek çok sınıfta koruma talebinde bulunması veya koruma elde etmesi hâlinde, marka ticareti yapmaya yönelik kötüniyetin varlığı daha açık biçimde anlaşılabilir.

1. Tasarım Korumasından Marka Korumasına Geçişte Marka Başvurusunun Engelleme Amaçlı Yapılması

Tasarım korumasından marka korumasına geçişte engelleme amacının ortaya çıkış hâli bakımından tasarım korumasının başkası adına olması gerekmektedir. Bu durum, tasarım korumasının devamı sırasında ya da sona ermesinden sonra ortaya çıkabilir. Burada da tasarım koruması devam ederken üçüncü bir kişi tarafından ilgili görsel üzerinden marka korumasına yönelme söz konusu olabilir. Bu durumda, tasarım hakkı sahibinin hak sahipliği sürdüğünden, marka tescilinde nispi ret nedenlerinden SMK m. 6/6 hükmüne dayanılması imkânı bulunmaktadır.

Tasarım korumasının sona ermesinden sonra tasarım üzerinde hak sahibi olmayan üçüncü bir kişi tarafından görünümün marka korumasına konu edilmesi de bir *engelleme* içermektedir. Buradaki engelleme eylemi, tasarıma konu olan ürünün ilgili olduğu mallar veya hizmetler bakımından

koruma geçişinin söz konusu olması hâlinde, ilgili piyasanın aktörlerine karşı olabilecektir. Aynı şekilde koruması sona eren ürünün potansiyel tüketicilerinin yönelim gösterebileceği başkaca mallar veya hizmetlere ilişkin olarak marka korumasına geçişin söz konusu olması hâlinde, bu alandaki piyasanın aktörlerine karşı da olabilir. Koruması sona ermiş tasarımın hak sahibinin ilgili piyasadaki hâkimiyetinin veya gücünün, bu tasarımı marka korumasına taşıyan üçüncü kişinin eylemiyle sınırlandırılması mümkündür. Bu tür bir eylem, önceki hak sahibinin etki alanının engellenmesi sonucunu doğurabilir.

Böyle bir durumda “engelleme”nin marka korumasındaki kötünüyetle ilişkin değerlendirmede farklı bir bakış açısının daha dikkate alınması gerekmektedir.

Markalar veya markasal kullanımlar arasındaki geçiş sürecinde, rakibin önüne geçmeye yönelik engelleme iradesinin varlığını tespit etmek daha kolay olabilir. Ancak, tasarım korumasından marka korumasına geçişte bu durumun ortaya çıkması çok da mümkün görülmemektedir. Çünkü tasarım korumasının sona ermiş olması, bir ürünün görünümüne ilişkin görselin artık serbest hâle gelmiş olması demektir. Böyle bir durumda ise zaten serbest hâle gelmiş olan bir işaretin üçüncü bir kişi tarafından marka tesciline konu edilmesinde kötünüyetin ispatı daha da güçleşecektir. Zira bir çekişmenin ortaya çıkması durumunda (tasarım korumasının sona ermiş olması nedeniyle) serbest hâle gelmiş bir işaretin marka tesciline konu edilmesinde kesin olarak bir “engelleme” amacının varlığından söz edilemeyecektir. Böyle bir durumda üçüncü kişi, serbest hâle gelmiş olan bir işaretin ayırt edicilik gücünün zayıflığını “bilerek hareket”⁵⁹ etmektedir. Serbest hâle gelmiş olan işaretin marka olarak ayırt edicilik eşiği kendigilinden zayıf hâle gelebilir. Bu durumda, başlangıçta engelleme amacı bulunsa dahi, zaten serbest hâle gelmiş ve ayırt ediciliği zayıflamış bir işarete dayanılarak sınai hak koruması sona ermiş önceki hak sahiplerinin engellenmesi söz konusu olmayacaktır. Aynı şekilde, ilgili piyasadaki mevcut veya muhtemel rakiplerin engellenmesi de bu şartlar altında mümkün görülmemektedir⁶⁰.

Böyle bir durumda ayırt ediciliği zayıflamış bir işaretin marka olarak tercih edilmesi, bu tercihi yapan kişiyi daha çok etkileyebileceğinden marka

⁵⁹ Buradaki bilerek hareket etme, başka kişilerin de bu işaret üzerinde hak elde etme ihtimalini baştan kabul ederek marka başvurusu yapılmasına ilişkindir.

⁶⁰ Bu husus, bir işaretin marka olarak tescil edilebilmesi için aranan “ayırt edicilik” ile ilgilidir. Ayırt ediciliğin zayıf olması hâli ile ilgili olarak ülkemizin de kabul edip imzaladığı 02.10.2014 tarihinde yayınlanan EUIPO ve Birlik üyesi ülkelerin kamuoyuna duyurdukları “Ayırt Ediciliği Olmayan veya Zayıf Bileşenlerin Karıştırılma İhtimaline Etkisi”ne ilişkin Ortak Bildirge ile benimsenen kriterler bulunmaktadır. Bu kriterler, hem inceleme kılavuzlarına hem çeşitli kararlara yansımıştır. European Union Intellectual Property Office (EUIPO), *Guidelines for Examination of European Union Trade Marks*, Part C, Opposition, Chapter 5: Distinctiveness of the Earlier Mark (Version 1.3, 1 May 2025) 1168-1173; TÜRKPATENT, *Marka İnceleme Kılavuzu* (2021) 614-623.

Y 11 HD, E 2015/1214, K 2015/6255, T 04.05.2015; Y 11 HD, E 2020/8507, K 2022/1826, T 14.03.2022; Y 11 HD, E 2022/3340, K 2023/7331, T 13.12.2023 (Yargıtay karar arama).

korumasına geçişte bu yönüyle meşrûiyetin tartışılması mümkün de olmayabilir.

Tasarım korumasının sona ermesinden sonraki aşamada marka korumasına geçilmesinde hakkın başkasına ait olmasına ilişkin koşulun da işlerlik kazanması söz konusu olmayacaktır. Marka tescilinde kötünîyet ile ilgili olarak engelleme amaçlı marka başvurusu yapılmasında engelleme markasının varlığının tespitinde marka üzerinde başkasının hakkı olduğunun bilinmesinin önemli olduğunu ifade etmiştik. “Bilme” unsurunun tasarım korumasının sona ermesinden sonra marka korumasına geçişte hiçbir etkisi olmayacaktır. Çünkü tasarım korumasının sona ermesiyle birlikte zaten tasarım üzerindeki hak sona ermiş olduğundan ortada başkasına ait de bir hak bulunmamaktadır.

Üçüncü kişinin, koruması sona ermiş tasarımı marka korumasına taşınması hâlinde, engellenenin bir boyutu ortaya çıkabilir. Bu boyut, esasında serbest hâle gelmiş ve herkesin kullanıma açık hâle gelen söz konusu görselin, ilgili piyasadaki diğer aktörler tarafından kullanılabilmesiyle ilgilidir. Diğer aktörler, bu görsele ilişkin markayı kullanabilmek için lisans veya devir gibi sınai haklara ilişkin hukuki işlemlere taraf olmak zorunda kalabilirler. Böyle bir durumda da haksız ticaret yapılması amacı gerçekleşmiş olacaktır.

2. Tasarım Korumasından Marka Korumasına Geçişte Marka Başvurusunun Tuzak Amaçlı Yapılması

Bir marka başvurusunun tuzak marka başvurusu olarak nitelendirilebilmesi için, başvurunun marka ticareti yapma amacıyla başkalarına tuzak kurma iradesini içermesi gerekir. Tuzak kurulan kişilerin başvuru anında bilinmesi veya belirlenmesi söz konusu değildir. Başka bir ifadeyle tuzakın kurulması yeterli olup tuzaka birinin düşüp düşmemesinin ya da kimin düşeceğinin önemi yoktur.

Başvuruyu yapanın üçüncü kişi olması durumunda tasarım korumasının devam etmesi hâlinde hak sahibinin başvuru veya tescili engellemek için zaten koruma altında olan tasarım hakkına dayanması mümkündür. Bu nedenle de ispatı zor olan kötünîyet argümanının yine bu noktada da önemli bir etkisi olmayacaktır.

Tasarım koruması devam ederken marka başvurusunu yapan kişinin aynı zamanda tasarım hakkı sahibi olması hâlinde, zaten hak sahibinin kendisi olması nedeniyle meşrû bir hakka dayanabileceği için kötünîyet iddiasının önemli bir etkisi olmayabilir.

Buradaki asıl nokta tasarım korumasının sona ermesinden sonra kötünîyetin analizi bakımından kendini gösterecektir.

Tasarımın koruma süresinin sona ermesinden sonra üçüncü bir kişi tarafından marka başvurusuna konu edilmesi hâlinde serbest işarete dayalı savunmalar söz konusu olabilecektir. Bu da kötünîyetin ispatını daha da zorlaştıracaktır. Hatta kötünîyetli marka başvurusu iddiasıyla karşı karşıya kalan üçüncü kişi, serbest hâle gelen işaret nedeniyle ayırt ediciliği zayıf bir markayı tercih etmiş olduğunu ileri sürerek savunma yapabilir. Bu savunma onun lehine sonuç doğurabilir. Ancak böyle durumlarda, esasında serbest

olması gereken bir işaret üzerinde hak sahibi olan veya bunun için başvuru yapan üçüncü kişi, öncelik hakkı elde edebilir. Bu durumda, aynı serbest işaret üzerinde hak sahibi olmaya yönelen diğer kişilerin karşısında avantaj sağlar. Üçüncü kişi, elde ettiği öncelik hakkı ile SMK m. 5/3'teki muvafakat istisnası bakımından zorluklar yahut ağır koşullar çıkarabilir. Kanaatimizce bu durumda potansiyel bir tuzağın söz konusu olduğu söylenebilir.

3. Tasarım Korumasından Marka Korumasına Geçişte Marka Başvurusunun Savunma Amaçlı Yapılması

Burada söz konusu olacak yedekleme, hem işaret hem kapsam bakımından gerçekleşebilir. Savunma amaçlı marka başvurularında, tescili korunmak istenen markalar nedeniyle başvuru yapılmaktadır. Bu nedenle, tescili korunmak istenen markalarla ilgili kişilerin bu tür başvurular yapabilecekleri daha önce açıklanmıştır. Dolayısıyla, tasarım korumasından marka korumasına geçişte savunma amaçlı geçişlerin tasarım hakkı sahibi tarafından yapılması söz konusu olacaktır.

Bu durumu tasarım koruması devam ederken de sona ermesinden sonra da gerçekleştirmek mümkündür. Yukarıda açıkladığımız kötüniyet hâllerine ilişkin değerlendirmelerde de belirttiğimiz üzere tasarım koruması devam ederken tasarım hakkı sahibi tarafından ürün ile ilgili mallar veya hizmetler için marka başvurusu yapılması önemli ihtimallerden birisidir. Ancak, bu ihtimalin çalışmamızın sınırları bakımından etkisi olmayacaktır. Zira böyle durumlarda önceye dayalı hak sahipliği ile kötüniyet iddiasının bertaraf edilmesi mümkün ve kuvvetlidir.

Bir diğer ihtimal, tasarıma konu işaret ile tasarıma konu olan ürünün ilgisinin bulunmadığı mallar veya hizmetler üzerinde marka başvuru yapılmasıdır. Örneğin, tasarıma konu ürün görseli, potansiyel tüketici kitlesinin yönelim gösterebileceği diğer mallar veya hizmetler için tescil edilebilir. Yahut tasarıma konu ürün ile hiçbir ilgisi olmayan başka mallar veya hizmetler üzerinden ihtiyat markaları oluşturulabilir. Belirtilen tüm bu hâllerde, bir marka yedeklemesinden söz edilebilir. Bu yedekleme, tasarım hakkı sahibinin kötüniyetli olduğunun düşünülmesine yol açabilir.

Tasarım korumasının sona ermesinden sonra ihtiyat markalarıyla yapılan yedeklemelerde, tasarıma ilişkin koruma süresi sona erdiği için serbest hâle gelmiş bir işaret üzerinde marka hakkı elde edilmeye çalışılmaktadır. Oysa serbest olması gereken bir işaret üzerinde marka hakkı talep edilmesi, ilgili piyasaların rekabet dengesini de bozabilir. Bu nedenle, söz konusu başvurular kötüniyetli olarak değerlendirilebilir.

Esasen tasarım korumasından marka korumasına geçişte kötüniyet, değerlendirmesi değil, ispatı zor olan bir noktadır. Bu zorluk, özellikle tasarıma konu ürünle ilgisi olmayan mallar veya hizmetler için yapılan başvurularda daha çok artar. Belirsiz bir geleceğe yönelik olarak yapılan bu başvurular, çoğu zaman yalnızca marka tescili yoluyla rakiplere karşı önlem almak amacıyla gerçekleştirilir. Bu şekilde ihtiyaten oluşturulan savunma markalarının kullanımı ise hiç başlatılmamış olabilir. Böyle durumlarda, tasarım korumasından marka korumasına geçişte kötüniyetin belirlenmesi biraz daha kolay olabilir. Ancak kanun koyucu, marka kullanımına ilişkin beklentisine rağmen, kullanım için beş yıllık hoşgörü süresi öngörmüştür.

Dolayısıyla, kötünin ispatı bakımından SMK'nin marka kitabı bütünlüğünde bu hoşgörü süresinin dolmasının beklenmesi gerekebilir.

IV. DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

A. TASARIM KORUMASINDAN MARKA KORUMASINA GEÇİŞTE KÖTÜNİYET DEĞERLENDİRMESİNE İLİŞKİN ÖNERİLER

Tasarım korumasından marka korumasına geçişte ne AB mevzuatında (2024/1001 sayılı AB Marka Tüzüğü⁶¹, 2024/2823 sayılı AB Tasarım Direktifi⁶²) ne Türk hukukunda (SMK) açık bir düzenleme bulunmaktadır.

Bu geçişin yargısal düzeyde gündeme geldiği örnekler mevcuttur. Bunlara ilişkin açıklamaların bir kısmı, marka başvurusunda kötüniyet kavramına dair bölümde yer almaktadır. Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) kararları, kötünin tespitine ilişkin ilkeleri ortaya koymaktadır. Çalışmamızda bu kararlardan örnekler verilecek ve ardından konuya ilişkin önerilerimiz dile getirilecektir.

Chocoladenfabriken Lindt & Sprüngli kararında⁶³; Almanya ve Avusturya'da uzun yıllardır birçok üretici tarafından (Lindt de bu üreticiler arasındadır) pazarlanmakta olan "Paskalya tavşanı" olarak adlandırılan üç boyutlu çikolata tavşanları, Lindt tarafından marka olarak tescil ettirilmiştir. Lindt'in sonrasında benzer ürünler üreten rakibine (diğer üreticilere karşı da ihlal davaları açılmıştır) karşı ihlal davası açması üzerine yapılan savunmada Lindt'in markayı tescil ettirirken kötüniyetli olduğu ve markanın hükümsüz kılınması gerektiği ileri sürülmüştür. ABAD, başvurunun yapıldığı andaki tüm olguların birlikte değerlendirilmesi gerektiği, rakiplerin varlığını bilmenin tek başına kötüniyet için yeterli olmadığı, tarafların işaret üzerindeki hukuki konumunun birlikte değerlendirilmesi gerektiği hususları üzerinde durmuştur.

Philips/Remington kararında⁶⁴; Philips, üç dairesel başlığın eşkenar üçgen formunda dizildiği tıraş makinesi başlığını marka olarak tescil ettirmiştir. Remington'un benzer bir ürünü piyasaya sürmesi üzerine Philips tarafından ileri sürülen marka ihlali iddiasına karşı markanın ayırt edici olmadığı ve teknik sonucu zorunlu kılan bir şekilde oluştuğu gerekçesiyle hükümsüzlüğü gerektiği savunulmuştur. ABAD, ürün şekillerinin marka olup olamayacağı, ayırt ediciliklerinin nasıl değerlendirileceği, teknik fonksiyon içeren şekillerin kullanım yoluyla ayırt edicilik kazansa dahi tescil edilip edilmeyeceği soruları üzerinden değerlendirmeler yapmıştır. Teknik sonucu zorunlu kılan şekillerin mutlak tescil engeli içerdiği, bu tür şekillerin kullanım yoluyla ayırt edicilik

⁶¹ Regulation (EU) 2017/1001 of 14 June 2017 on the European Union trade mark **2017** OJ L 154/1.

⁶² Directive (EU) 2024/2823 of 23 October 2024 on the legal protection of designs **2024**OJ L 2823/1.

⁶³ Court of Justice of the European Union (CJEU) (ABAD), 11 June 2009, C-529/07, *Chocoladenfabriken Lindt & Sprüngli AG v Franz Hauswirth GmbH*.

⁶⁴ CJEU, 18 June 2002, C-299/99, *Koninklijke Philips Electronics NV v Remington Consumer Products Ltd.*

kazansalar dahi marka olarak tescil edilemeyeceği, markanın rekabeti bozacak şekilde teknik veya fonksiyonel üstünlük sağlamaması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Gömböc kararında⁶⁵; “Gömböc” adı verilen, homojen maddeden yapılmış ve kendi kendine doğrulan üç boyutlu bir cismin oyuncaklar ve dekoratif eşyalar için yapılan marka başvurusunun reddedilmesi üzerine üç boyutlu ürün şeklinin marka olarak tescil edilip edilemeyeceği, bu bağlamda başvurunun red gerekçesini oluşturan teknik sonucu zorunlu kılan şekil ve ürüne esaslı değer kazandıran şekillere ilişkin marka başvurularında değerlendirmelerin nasıl yapılacağı üzerinde durulmuştur. Teknik sonuç bakımından kamuoyunun algısının yardımcı veri olabileceği, kamuoyunun algısının ve bilgisinin esaslı özelliğın tespit edilmesinde dikkate alınabileceği, tasarım koruması ve marka koruması arasında bir hiyerarşi olmadığı üzerinde durulmuştur.

Hauck/Stokke davası⁶⁶; “Tripp Trapp” çocuk sandalyesinin ayırt edici üç boyutlu şeklinin marka olarak tescil edilip edilmeyeceğine ilişkindir. Stokke, sandalyenin karakteristik formunu marka olarak tescil ettirmiştir. Hauck ise benzer çocuk sandalyeleri üretmiş ve Stokke’nin açtığı marka ihlali davasında, söz konusu markanın mutlak ret nedenleri kapsamında hükümsüz kılınması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu nedenle, üç boyutlu şeklin marka olarak tescil edilip edilmeyeceği tartışılmıştır. Mahkeme, ürüne estetik değer kazandıran şeklin ne ifade ettiği ve teknik ile estetik özelliklerin iç içe geçtiği durumlarda nasıl değerlendirme yapılacağı üzerinde durmuştur. Markalara ilişkin 89/104 sayılı Birinci Direktifin 3(1)(e)⁶⁷ maddesindeki ret gerekçesi, “her biri o ürüne önemli bir değer kazandırabilecek çeşitli özelliklere sahip bir ürünün şekliyle oluşan bir işarete uygulanabilir” şeklinde yorumlanmıştır. Değerlendirme kriterlerinde, hedef kitlenin ürünün şekline ilişkin algısının, söz konusu ret gerekçesinin -mala asli değer veren şekil olma- uygulanabilirliğini belirlemede kullanılabileceği vurgulanmıştır.

Tasarım korumasından marka korumasına geçişe ilişkin ne AB normlarında ne ülkemizde özel bir düzenleme bulunmaktadır. Bu nedenle ortaya çıkan uyuşmazlıklarda, tarafların argümanlarının sentezi yapılarak, somut olaya özgü sonuçlara ulaşılmaktadır. Ulaşılan sonuçlar, sonraki uyuşmazlıklar için kuşkusuz katkı sağlayacaktır. Ancak, her olay uyuşmazlık çözümüne taşınmamaktadır. Konuya ilişkin düzenleme boşlukları da dikkate alındığında geçişlerin piyasanın rekabet dengelerini bozacağı ve tüketicilerin haklarını olumsuz etkileyebileceği açıktır. Bu nedenle, en azından öngörülebilir ve somutlaştırılmış kötüniyet kriterlerinin belirlenmesi yerinde olacaktır.

Öncelikle, tasarım korumasından marka korumasına geçişte marka hukukunun rolünün ve amacının kesin çizgilerle belirlenmesi gerekmektedir.

⁶⁵ CJEU, 23 April 2020, C-237/19, *Gömböc Kutato, Szolgálató és Kereskedelmi Kft. v Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala*.

⁶⁶ CJEU, 18 September 2014, C-205/13, *Hauck GmbH & Co. KG & Stokke A/S, Stokke Nederland BV, Peter Opsvik v Peter Opsvik A/S.*

⁶⁷ Söz konusu düzenleme malın asli değerine ilişkin şekillerle ilgili mutlak tescil engeline ilişkin olup, SMK’de m. 5/1-e düzenlemesine karşılık gelmektedir.

Marka hukukunun amacı, “teknik veya estetik çözümler üzerinde -tasarıma ilişkin görünüm- süresiz tekel yaratılmasını önlemek”⁶⁸ olarak açıkça belirlenmelidir.

Elbette tasarım korumasından marka korumasına yapılan her geçişin otomatik olarak kötünietli olduğu söylenemeyecektir. Aynı şekilde bu geçişin kesin olarak meşrû kabul edilmesinin mümkün olmayacağı da açıktır. Bu durum karşısında tasarım korumasından marka korumasına geçiş bakımından öngörülebilir ve somutlaştırılmış kötüniet ölçüt(lerinin) belirlenmesi yerinde olacaktır.

İlk ve en önemli ölçüt; hemen yukarıda da belirtildiği gibi marka hukukunun amacının kesin bir şekilde çizilmesi gerekliliğidir⁶⁹.

Gerek AB’de gerek ülkemizde mevcut düzenlemeler kapsamında kötüniet değerlendirmesi benzer şekilde gerçekleştirilmektedir. Ülkemizdeki akış, norm boşluğu nedeniyle TMK m. 2’ye müracaat edilmesini gerektirmektedir. Bu da söz konusu geçişler bakımından öngörülebilir ve somutlaştırılmış bir kötüniet ölçütünden yoksunluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü mevcut durumda genellikle soyut nitelikte analizler, başvuru sahibinin sübjektif amacı ya da marka başvurusunun yapıldığı ana odaklanılarak değerlendirmeler yapılmaktadır.

Tasarım korumasından marka korumasına geçişte kötünietli marka başvurusu yapılmasından daha önemli bir sorun söz konusudur. Bu sorun, hakkın sınırlarının kanunun dolanılması yoluyla aşılmasıdır. Söz konusu geçişin bizzat kendisini kötünietli yapabilecek nokta, tasarım koruması sürecinde elde edilen piyasa hakimiyetinin marka hukuku kullanılarak süresiz hâle getirilip getirilmeyeceğidir.

Herhangi bir düzenleme yapılmadan devam edilmesi de tercih edilebilir. Bu durumunda, tasarım korumasından marka korumasına geçişte kötünietin tespiti için bütüncül bakış açısıyla belli ölçütler üzerinden değerlendirme yapılması yararlı olacaktır. Süreçlere ilişkin düzenlemeler nedeniyle bu değerlendirmeler en nihayetinde yargı mercilerinde yapılacaktır. Ancak, bir karar oluşturulmasında sadece hukuki bir değerlendirme yapılması yeterli olmayacaktır. Değerlendirmenin çok disiplinli yapılması, adil sonuçlara ulaşılmasına katkı sağlayacaktır. Bu yaklaşım, her iki sınaî hak türünün de amacına uygunluğunu güvence altına alacaktır. Marka korumasına geçişi yapılan tasarımın konu olduğu ürün ile marka tesciline konu edilen mallar veya hizmetlere ilişkin piyasanın kendine özgü yapısı dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda, hedef kitlenin algısı ve ilgili piyasadaki rekabet etkileri gibi unsurlara özgü değerlendirmelerin bütünsel

⁶⁸ Suluk, “teknolojik ürün olarak nitelenebilecek endüstriyle tasarımların, marka mevzuatıyla süresiz koruma altına alınması, fikri mülkiyet korumasındaki gaye ile örtüşmediğini ...” belirtmiştir (Suluk (n 14) 572). Bu eleştiri de dikkate alınarak çözüm önerisi getirilmiştir.

⁶⁹ Belki de sınaî hakların tamamen amaçlarının ilgili mevzuata konulması da düşünülmelidir. Böylelikle her bir sınaî hak çeşidinin koruma amaçlarının farklılığı herhangi bir karmaşaya neden olmayacak şekilde belirlenebilir.

analizlere dahil edilmesi faydalı olacaktır. Belirtilen bu ölçütlere ilişkin öneriler şu şekilde ifade edilebilir:

- (i) Tasarım korumasından marka korumasına geçişteki zamanlamanın tayini,
- (ii) Hedef kitlenin yönelim nedenlerinin tayini,
- (iii) İlgili piyasadaki rekabet koşullarının tayini.

Tasarım korumasından marka korumasına geçişte kötünin tespitini için bu üç aşamalı ve bütüncül ölçüt önerilerimizi detaylandırdığımızda:

Zamanlama tayini; tasarım korumasının sona ermesine çok yakın dönemde veya korumanın sona ermesinin hemen sonrasında yapılan marka başvurularında önem taşır. Bu tür başvurular, kötünin karinesi oluşturabilir. Ölçüt, geçişin tasarım korumasının sona ermesiyle görünümün serbest hâle gelmesinin bilinçli olarak bertaraf edilip edilmediğini tespit etmeye yöneliktir.

Hedef kitlenin yönelimlerinin tayini; tasarım korumasına konu olan ürünün görsel çekiciliğinin marka başvurusuna konu işaret için aynen veya büyük oranda yakın (görsel algıyı muhafaza edecek şekilde) olması mümkündür. Bu nedenle hedef kitlenin markaya yönelim nedenlerinin belirlenmesi yerinde olacaktır. Tasarım koruması sürecinde ürüne aşına olan hedef kitlenin, ürünle aynı veya benzer mallar veya hizmetler için markanın kaynak gösterme işlevinden ziyade tasarımın görünüm üzerinde oluşturduğu tekele yönelmesi söz konusu olabilir. Tasarım korumasının bilinirlik düzeyinin artması hâlinde üründen farklı olan mallar veya hizmetler bakımından da benzer durumdan söz edilebilir. Bu durumda zaten markanın asli işlevi olan kaynak göstermenin herhangi bir etkisi kalmadığından tasarım korumasının 'marka' adı altında kanunu dolanmak suretiyle uzatılmış olduğu belirlenebilecektir.

İlgili piyasadaki rekabet koşullarının tayini; tasarım korumasına konu unsurun ilgili piyasada serbestçe kullanılmasının rekabet dengesi için zorunlu olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Tasarım korumasından marka korumasına geçişte koruması süresiz hâle getirilmiş olan görünümün, rakipler için alternatifinin olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Rakipler için başka bir alternatif bulunmadığı durumda ve hedef kitlenin söz konusu ürüne olan eğilimi de dikkate alındığında, geçiş, ilgili piyasayı fiilen kapalı hâle getirecektir. Böylelikle rekabet tamamen ortadan kalkacaktır. Mevcut veya müstakbel rakiplerin bilinçli olarak engellenmesine karine oluşturacak bu durum, geçişin kötünin olduğu durumun değerlendirilmesinde etkili olacaktır.

Önerdiğimiz bu ölçütler, tasarım korumasından marka korumasına geçişte otomatik bir kötünin varsayımından uzak durulmasını benimsemektedir. Zira bu yaklaşım TMK m. 2'deki düzenlemeyle de uyumludur. En önemlisi de tasarım korumasının süreyle sınırlı yapısının marka hukuku yoluyla dolanılarak marka korumasının süresiz noktaya ulaşabilen etkileri açısından dengeleyici niteliktedir. Böylelikle marka hukukunun kaynak gösterme fonksiyonu korunabilir, tasarım hukukunun zamanla serbestleşmeye ilişkin amacı güvence altına alınabilir ve hukuk güvenirliliği ile öngörülebilirlik sağlanabilir.

Sonuç olarak, kötünüyetin tasarım korumasından marka korumasına geçişin cezalandırıcı bir düzeyde değil, istisnai bir kavram olarak ele alınması gerekir. Bu yaklaşım, tüm dengeler gözetilerek kötünüyetin var olup olmadığının tespitini sağlamalıdır. Böylelikle marka sisteminin dengeleyici mekanizması işletilecek ve adil, bozulmamış rekabete ilişkin dengeler korunmuş olacaktır.

B. TASARIM KORUMASINDAN MARKA KORUMASINA GEÇİŞTE KÖTÜNİYET NORM BOŞLUĞUNUN GİDERİLMESİNE İLİŞKİN ÖNERİLER

Kötünüyetin kesin olarak belirlenmesi güç olduğu gibi her somut olaya göre de farklılık gösterebilecektir. Bu nedenle norm boşluğu giderilirken açık bir kötünüyet göstergesine yer verilmelidir.

Tasarım ve marka korumasının düzenlenmesinin yapıldığı kanunun SMK olması nedeniyle söz konusu norm boşluğunun da yine SMK içeriğinde giderilmesi gerekmektedir. SMK'nin marka hükümlerinde örnekleme yoluyla yapılan düzenlemelerden ilhamla, tasarım korumasından marka korumasına geçişte de benzer bir yöntem uygulanabilir. Bu bağlamda, kötünüyetin somutlaştırılması örnekleme yoluyla mümkün hâle getirilebilir. Örneğin “daha önceden tasarım korumasına konu olmuş bir şeklin, esaslı değişiklik olmaksızın aynı/benzer -tasarıma konu ürünün tanınırlık düzeyine göre- veya farklı mallar veya hizmetler için tescil edilmesinin kötünüyet göstergesi olabileceği” veya benzeri bir düzenleme getirilebilir. Önerdiğimiz yöndeki bir düzenleme, mutlak yasak getirmekten uzak olduğu gibi yorum normu niteliğinde olması nedeniyle hâkim takdiri gibi olguları da dışlamaktadır.

Başka bir ihtimal; birincil mevzuat olan SMK düzeyinde olmasa da yönetmelikler gibi ikincil mevzuat düzeyinde tasarım korumasından marka korumasına geçişte kötünüyet hakkındaki değerlendirme kriterleri için somutlaştırmalar yapılabilir. Bu yöndeki bir düzenlemenin TÜRK PATENT kılavuzlarıyla oluşturulması da mümkündür. Marka İnceleme Kılavuzu'nda bu yöndeki somutlaştırmalar her iki sınai hak çeşidinin de amaçlarının korunabilmesi için faydalı olacaktır.

İkincil mevzuat düzeyinde gerçekleştirilebilecek düzenlemelerde, tasarım korumasından marka korumasına geçiş konu olan görünümün şekil unsurunun marka başvurusuna konu edilen mala asli değer katıp katmadığının somut örneklerle ortaya konması etkili olacaktır. Bu kapsamda, söz konusu şeklin mala estetik değer kazandırıp kazandırmadığı, piyasa algısına etkisi, tasarım koruması sırasında herhangi bir tasarım ödülüne konu olup olmadığı⁷⁰ ve pazarlama stratejilerindeki rolü gibi unsurların somutlaştırılması önem taşır.

SONUÇ

Tasarım korumasından marka korumasına geçiş, gerek ülkemizde gerek AB'de açık bir normatif düzenlemeye konu edilmemiştir. Bu düzenleme

⁷⁰ Böyle ödüllü görseller nedeniyle tasarım korumasından marka korumasına geçişte marka başvurusunun spekülasyon amaçlı yapılması söz konusu olabilir.

boşluğu nedeniyle tasarım korumasının sınırlı süreli olması ve marka korumasının da hak sahibinin talebi doğrultusunda yenileme yapılarak süresiz hâle getirilebilmesi açısından özellikle ticari dürüstlük ve rekabetin bozulması gibi sonuçlar doğabilir. Tasarım koruması sona eren bir görsel unsurun marka koruması yoluyla sınırsız bir tekelcilik yaratması söz konusu olabilir. Üstelik bu tekelcilik, tasarımın konu olduğu ürünle ilgili olan mallar veya hizmetler için olabileceği gibi daha genişletilmiş kapsamdaki mallar veya hizmetler için de ortaya çıkabilir.

Belirtilen sakıncaların bertaraf edilebilmesi için TMK m. 2/2'de düzenlenmiş olan kötüniet üzerinden değerlendirme yapılması en pratik çözümdür. Bu, halihazırda işletilmekte olan mekanizmanın etkinliğini de sağlar. Ancak, bu mekanizmanın işletilmesinde genel hükmün geniş kapsayıcılığı çalışma konusunun kendine özgü niteliğine her zaman uyumlu olmayabilir. Sınai mülkiyet hukuku, kendine özgü dengeler üzerine kurulmuştur. Bu nedenle, dengeleyici bir işlev aracılığıyla kendine has bir mekanizmayla sürdürülmesi gerekmektedir.

Sınai hakların doğası gereği olarak söz konusu geçişin toptan yasaklanması şeklinde bir yaklaşım doğru olmayacaktır. Böyle bir yaklaşım, hem adil olmayacak hem toptan bir yasaklama ile sınai hakların da etkisinin yüksek olduğu ticari akışın ve rekabet dengelerinin zedelenmesine sebep olabilecektir. Bunun yerine geçiş iradesinin kanunu dolanma amacı taşıyıp taşımadığını belirlemek için kriterler getirilmesi daha yerinde olacaktır. Geçişin kötünietli yapılp yapılmadığının nasıl irdeleneceğine ilişkin kurallar getirilmesi bu nedenle önemlidir. Tasarım korumasından marka korumasına geçişte kötünietin ne zaman ve hangi ölçütler ile söz konusu olacağını sistematik hâle getirilmesi, ölçütlerin belirlenmesi gerekmektedir.

Bu ölçütler arasında; tasarım korumasından marka korumasına geçişteki zamanlamanın tayini, hedef kitlenin yönelim nedenlerinin tayini, ilgili piyasadaki rekabet koşullarının tayini hususlarının mutlaka bulunması faydalı olacaktır. Böylelikle tasarım ve marka koruması arasındaki sınırın yapısal olarak denetimi de sağlanabilir. Nihayetinde tasarım korumasının sınırlı etkisinin kanunu dolanarak marka korumasıyla sınırsız hâle getirilmesine yönelik davranış veya girişimler yapısal olarak denetlenebilir. Böylelikle bir yandan marka hukukunun kaynak gösterme fonksiyonu korunurken bir yandan da tasarım hukukunun zamanla kamuya açılma/serbestleşme amacı da güvence altında tutulabilir.

Sonuç olarak, tasarım korumasından marka korumasına geçişte kötüniet, hakların fonksiyonel sınırlarını koruyan temel bir ölçüt niteliğinde olacak şekilde işletilebilir. Bu modelle, sadece geçiş yapanlar açısından değil, geçişlere itiraz edenler açısından da "kötüniet değerlendirmesi", fikrî mülkiyet sisteminin iç tutarlılığını sağlayan ve rekabet dengelerini gözeten dengeleyici bir ilke hâline gelebilir.

Tasarım korumasından marka korumasına geçişteki normatif boşluğun öncelikle birincil mevzuat düzeyinde giderilmesi gerekmektedir. Bu, sınai mülkiyet hukukunun kendine özgü dengelerinin korunmasını da sağlayacaktır. Geçiş bakımından kötüniet olgusunun farklı biçimlerde ortaya çıkabilmesi mümkündür. Bu nedenle, böyle bir düzenleme yapılırken kesin bir sınır çizilmesi yerine, en azından geçişin kötünietli olarak

değerlendirilebileceği durumları kapsayan genel bir düzenleme benimsenmelidir. Bu bağlamda hem birincil hem ikincil mevzuatta düzenleme yapılması faydalı olacaktır. Böylelikle, birincil mevzuatta yer alan genel düzenleme, ikincil mevzuattaki somutlaştırılmış örnekler üzerinden daha etkili hâle getirilebilir.

Tasarım korumasından marka korumasına geçişteki kötünîyetin değerlendirilmesine ilişkin ölçütlerin belirlenmesi ve normatif boşluğun giderilmesine yönelik öneriler hayata geçirilene kadar mevcut değerlendirme kriterlerinin iyileştirilmesi önemlidir. Bu süreçte değerlendirmenin çok disiplinli bir şekilde yapılması yerinde olacaktır.

Bu çalışmada, TMK m. 2'de genel ilke olarak düzenlenen kötünîyet kavramının marka başvurularındaki yansımalarının açıklanmasıyla yetinilmemiştir. Ülkemizdeki ve AB içtihatlarındaki bakış açıları da dikkate alınarak, tasarım korumasından marka korumasına geçişte kötünîyetin değerlendirmesine ilişkin ölçütlerin belirlenmesi adına öneriler de getirilmiştir. Öneriler, kötünîyetin geçişte otomatik olarak kabul edilemeyeceği gerçeğinden hareketle ortaya konmuştur. Bu yaklaşım, sonuç normlarından ziyade önleyici ve normatif analiz düzeyine taşınmaya elverişli olması gözetilerek benimsenmiştir. Tasarım korumasından marka korumasına geçişte kötünîyetin değerlendirilmesine ilişkin kriterlerin belirlenmesiyle birlikte, somut olayın tüm koşullarına dayalı, esnek ancak amaçsal bir değerlendirme yapılmasının sağlanması hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

- Akbulut P. E, 'İyiniyet ve Hukuki Hata Arasındaki İlişki' (2020) 15 Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
- Aktaş Ertan B, 'Üç Boyutlu Markaların Ayırt Eicilik Değerlendirmesinde Dezavantajlı Konumu' (2025) 11 (1) TFM.
- Akyol Ş, *Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı* (Vedat Kitapçılık 2006).
- Antalya G, Topuz M, *Medeni Hukuk-Giriş Temel Kavramlar Başlangıç Hükümleri* (Legal 2015).
- Arkan S, *Marka Hukuku* (Cilt I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1997).
- Bahadır Z, *Markanın Hükümsüzlüğü ve İptali* (Turhan Kitabevi 2018).
- Bilge M. E, 'Marka ve Ticaret Unvanı Arasında İltibas' (2015) 2 TFM.
- Bilgili F, *Marka Hukukunda Hakkın Kötüye Kullanılması* (Seçkin 2006).
- Can O, 'Türk Hukukunda Kötüniyetli Marka Başvurusu ve Tescilinde İptal ve Hükümsüzlüğü Kapsamı Üzerine Düşünceler' (2015) 1 TFM.
- Çağlar H, *Marka Hukuku Temel Esaslar* (Adalet Yayınları 2015).
- Çolak U, *Türk Marka Hukuku* (3. bs On İki Levha Yayıncılık 2016).
- Dirikkan H, *Tanınmış Markanın Korunması* (Seçkin Yayınları 2003).
- Dural M, Sarı S, *Türk Özel Hukuku-Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri* (Cilt I, Filiz Kitabevi 2014).
- Edis S, *Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1997).
- EUIPO, *Guidelines for Examination of European Union Trade Marks* (2025)
- Güneş İ, *Ayırt Edici İşaretler ve Marka Hukuku'nda Önceye Dayalı Haklar* (Seçkin 2013).
- Karahan S, *Marka Hukukunda Hükümsüzlük Davaları* (Mimoza Yayınları 2002).
- Karasu R, 'Spekülasyon ve Engelleme Markaları', (2008) 8 (3) FMR.
- Kaya A, *Marka Hukuku* (2. bs Vedat Kitapçılık 2024).
- Kılıçoğlu M, *Yargıtay Kararları Işığında Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Açıkça Kötüye Kullanılması Yasağı* (Bilge 2015).
- Köprülü B, *Medeni Hukuk* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1979).
- Oğuzman K, Barlas N, *Medeni Hukuk-Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar* (19. bs Vedat Kitapçılık 2013).
- Özsunay E, *Medeni Hukuka Giriş* (İstanbul Üniversitesi Yayınları 1978).
- Serozan R, *Medeni Hukuk-Genel Bölüm/Kişiler Hukuku* (5. bs Vedat Kitapçılık 2014).
- Suluk C, *Tasarım Hukuku* (Seçkin 2003).
- Suluk C, Karasu R, Nal T, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (8. bs Seçkin 2024).
- TÜRKPATENT, *Marka İnceleme Kılavuzu* (2021)
- Yasaman H, Ayoğlu T, Yusufoglu Bilgin F et al., *Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi* (Cilt I, II, Seçkin 2021).
- Yaşayan E, 'Marka Hukukunda Kötüniyet Kavramı ve Kötüniyet Kavramının Yargı Kararları Çerçevesinde Değerlendirilmesi' (Türk Patent Enstitüsü Uzmanlık Tezi, Ankara 2015).
- Yılmaz A. L, 'Üç Boyutlu Markalar' (2018) 92 (1) İstanbul Barosu Dergisi.